

United Nations Development Programme

*Empowered lives.
Resilient nations.*

ZPRÁVA Z EVALUACE

PROJEKTŮ ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE ČESKÉ REPUBLICKY S MOLDAVSKEM

Podpora rozvoje domácí pečovatelské služby v Moldavsku, 2007 - 2010
Project No. MD/77/06/MPSV
Support of Development of Home Care Services in Moldova, 2007 - 2010

Centrum pro děti ulice ve Vadul lui Voda
Project No. 5/2010/03
Centre for Street Children in Vadul lui Voda

Podpora mimoškolních aktivit a integrace dětí z internátních škol
v Moldavsku
Project No. 5/2010/02
Support to Extracurricular Activities and Integration of Children from
Boarding Schools in Moldova

EVALUATION REPORT

PROJECTS OF DEVELOPMENT COOPERATION OF THE CZECH REPUBLIC WITH MOLDOVA

Říjen / October 2011

Evaluátorka / Evaluator: Radka Bzonková, Dr.phil.

Obsah

Shrnutí	3
Popis projektů a jejich rozvojového kontextu, míra naplnění cílů projektů.....	3
Doporučení pro příští aktivity	4
Doporučení k problematice pečovatelské služby v Moldavsku	4
Doporučení pro problematiku dětských domovů v Moldavsku	5
Summary	5
Description of projects and their development context, degree of achievement of the objectives.....	5
Recommendations for upcoming development initiatives	7
Úvod	8
Účel evaluace	8
Hlavní zadání pro evaluaci	8
Metodologie	8
Popis projektů a jejich rozvojového kontextu	14
Závěry a doporučení pro projekt (domácí pečovatelská služba).....	17
Závěry – zodpovězení otázek definovaných v ToR	17
Doporučení (pečovatelská služba).....	23
Závěry a doporučení pro projekty (dětské domovy)	26
Závěry – odpovědi na otázky, definované v ToR pro projekt „Podpora mimoškolních aktivit a integrace dětí z internátních škol v Moldavsku“ / realizátor: Charita Česká republika/.....	26
Závěry – odpovědi na otázky, definované v ToR pro projekt „Centrum pro děti ulice ve Vadu lui Voda“ /realizátor: Adra Česká republika/	31
Doporučení pro oba projekty, týkající se práce v dětských domovech:.....	34
Přílohy	35
Příloha 1: Seznam schůzek s účastníky projektů v České republice.....	35
Příloha 2: Seznam schůzek s účastníky projektů v Moldavsku	36
Příloha 3: Seznam prostudovaných dokumentů	41
Příloha 4: Pracovní plán evaluace	42
Příloha 5: ToR pro danou evaluaci.....	43

Shrnutí

Popis projektů a jejich rozvojového kontextu, míra naplnění cílů projektů

„Podpora rozvoje domácí pečovatelské služby, Moldavsko, 2007 – 2010“ /realizátor: Charita Česká republika, doba trvání 2007 - 2010/

Projekt byl zaměřen na rozvoj domácí sociální péče v Moldavsku prostřednictvím posílení role a kvality pečovatelské služby v domácím a komunitním prostředí. Zaměřoval se zejména na vzdělávání zodpovědných pracovníků v oboru a na posílení dostupnosti a kvality domácí pečovatelské služby v oblastech, v nichž byla tato péče doposud dostupná jen stěží (vesnice Dorockaja a město Cahul).

Celkové čerpání financí z fondů zahraniční rozvojové spolupráce: 14 900 000Kč

Hlavní cíle projektu:

- Zlepšení zdravotního a psychosociálního stavu příjemců pomoci; zvýšení kvality a dostupnosti poskytovaných služeb domácí péče odborným personálem
- Zvýšení odborných kapacit v oblasti domácí péče u moldavských odborníků
- Zvýšení povědomí o modelu domácí péče jako vhodné formy zdravotně-sociální služby
- Dlouhodobě zvýšit kvalitu a dostupnost domácí pečovatelské služby v okresech Cahul a Dubasari

Klíčové závěry:

Všechny cíle tohoto projektu byly naplněny a jejich udržitelnost je vysoká. Projekt mimořádně kvalitně propojil různé systémové úrovně dané problematiky (pacienti, neziskové organizace, státní pojišťovna, ministerstvo zdravotnictví, ministerstvo sociálních věcí) a může sloužit jako dobrý příklad kvalitní rozvojové spolupráce České republiky s Moldavskem.

„Centrum pro děti ulice ve Vadul lui Voda“ /realizátor: Adra Česká republika, doba trvání projektu 2008 - 2010/

Cílem projektu bylo integrovat děti ulice a děti ze sociálně znevýhodněných rodin do společnosti a do odpovídající věkové skupiny jejich vrstevníků, čímž se měla zvýšit jejich šance na lepší život ve společnosti.

Celkové čerpání financí z fondů zahraniční rozvojové spolupráce: 5 200 000 Kč

Hlavní cíle projektu:

- Integrace dětí ulice do společnosti a příslušných věkových skupin
- Zlepšení péče o děti v Centru pro děti ulice po skončení projektu

Klíčové závěry:

Oba stanovené cíle byly v rámci projektu naplněny. Udržitelnost kvalitních sociálních služeb v Centru je díky stálému místu sociální pracovnice dobrá. Projekt nabízí dobrou alternativu k systému státních dětských domovů a je v tomto směru inspirující i pro další donory.

„Podpora mimoškolních aktivit a integrace dětí z internátních škol v Moldavsku“ / realizátor: Charita Česká republika, doba trvání 2008 - 2010/

Záměrem projektu bylo přispět k sociální inkluzi dětí a mládeže v dětských domovech, v nichž fungují tzv. internátní školy (tj. školy uvnitř dětského domova). Projekt usiloval o lepší přípravu dětí na budoucí život a nabízel jim pomoc s výběrem profese. Do projektu bylo zapojeno celkem osm dětských domovů a komunit, v nichž se nacházejí. Do projektu byly zahrnuty jako moldavské, tak i podněsterské dětské domovy.

Celkové čerpání financí z fondů zahraniční rozvojové spolupráce: 7 000 000Kč

Hlavní cíle projektu:

- Osvojení si jiných modelů práce s dětmi a mládeží místními pracovníky s mládeží
- Zvýšení profesní orientace dětí z internátních škol, podpora jejich zájmu o jejich budoucnost, potažmo další studium
- Omezení negativních dopadů migrace rodičů a následování jejich příkladu
- Integrace dětí z internátních škol do komunity a podpora jejich zdravého sebevědomí

Klíčové závěry:

V rámci projektu byly naplněny tři ze čtyř cílů v plné míře. Cíl „omezení negativních dopadů migrace rodičů a následování jejich příkladu“ byl splněn jen částečně, protože vyžaduje dlouhodobou práci sociálních pracovníků v rodinách. Povědomí dětí o nebezpečí migrace bylo nízké a většina z nich se chystá po opuštění dětského domova odjet do zahraničí. Byť s nimi byly prováděny workshopy a semináře, děti tyto informace s největší pravděpodobností nepřijaly za vlastní. Velkou roli v tomto bodě hraje moldavské prostředí, ve kterém má plány na emigraci téměř každý, kdo je schopen pracovat.

Doporučení pro příští aktivity

Doporučení jsou seřazena podle důležitosti.

Doporučení k problematice pečovatelské služby v Moldavsku:

1. Dosáhnout lobbingem úpravu zákona, regulujícího poskytování sociálních služeb tak, aby byly v rámci domácí pečovatelské služby propláceny sociální úkony
 - doporučení pro Českou rozvojovou agenturu, Ministerstvo zahraničních věcí, Zastupitelský úřad v Kišiněvě a příští realizátory
2. Posílení platformy neziskových organizací, zabývajících se problematikou domácí pečovatelské služby
 - doporučení pro Českou rozvojovou agenturu
3. Postavit ještě jedno centrum na severu země, kde zůstává domácí pečovatelská služba stále nedostupná. Při stavbě centra by se měly vždy využít stávající budovy místní polikliniky či nemocnice a centrum by se poté mělo předat přímo poliklinice.
 - doporučení pro Českou rozvojovou agenturu

Doporučení pro problematiku dětských domovů v Moldavsku

1. V práci s dětmi doporučuji pokračovat ve školeních a seminářích, zaměřených na další profesní rozvoj dětí.

- doporučení pro Českou rozvojovou agenturu

2. Doporučuji v dalších projektech poskytovat sociální pomoc i dětem, které odešly z domova, a těm, které se vrátily do biologických rodin a zůstávají bez výraznějšího monitoringu.

- doporučení pro Českou rozvojovou agenturu

3. Na sektorové úrovni doporučuji nesoustředit se pouze na děti v dětských domovech, ale spíše na děti, které zůstaly samy doma, protože jejich rodiče odjeli za prací do zahraničí.

- doporučení pro Českou rozvojovou agenturu

Summary

Description of projects and their development context, degree of achievement of the objectives

„The Support of Development of Home Care Services in Moldova, 2007 – 2010“ /Implementing organization: Caritas Czech Republic, implemented during the years 2007 – 2010/

The project focused on development of home care in Moldova through enhancing the role and quality of nursing and social services at patient's home and in the local community. The project focused on education of responsible specialized workers and on strengthening of availability and quality of home care in the regions, where were these social services hardly available (village Dorockaja, town Cahul).

Funding from the budget of the Development Cooperation of the Czech Republic: CZK 14 900 000.

Main objectives of the project:

- Improvement of health and psychosocial situation of the beneficiaries of the project; enhancing the quality and availability of home care service provided by specialized workers
- Enhancing Moldovan experts' capacities in home care problematic
- Enhancing the knowledge of home care system as a suitable form of medical and social service for Moldova
- Enhance the quality and availability of home care in Cahul and Dubasari regions for a longer time

Key conclusions:

All these objectives were achieved and the sustainability of the project is high. The project connected different levels collaborating on Home Care (e.g., patients, NGOs, state insurance company, Ministry of Health, Ministry of Social Affairs) in a very

effective way. This model of work can serve as a high-quality example of a development cooperation between the Czech Republic and Moldova.

“Centre for Street Children in Vadul lui Voda” /Implementing organization: ADRA Czech Republic, project was implemented during the years 2008 - 2010/

The main goal of the project was integration of street children and children from socially disadvantaged families into society and into society of children of the same age. The integration process should have increased the children’s chance for a better life in the society.

Funding from the budget of the Development Cooperation of the Czech Republic: CZK 5 200 000

Main objectives of the project:

- Integration of street children into society and into society of children of the same age
- Enhancing of the care of children in the Center for street children after the finishing of the project

Key conclusions:

Both project objectives were achieved. Sustainability of the qualitative social services in the Center is very good due to a permanent job of a social worker. The project offers an alternative to the system of the state boarding schools and from this point of view serves also as an inspiration to other donors.

“Support to Extracurricular Activities and Integration of Children from Boarding Schools in Moldova” /Implementing organization: Caritas Czech Republic, implemented during the years 2008 -2010/

The goal of the project was a contribution to social inclusion of children and youth in residential institutions, where so-called boarding schools (i.e. schools inside the residential institutions) function. The project aimed for a better preparation of the children for their future life opportunities and offered them help with selection of their future professions. Eight boarding schools and surrounding communities, both Moldovan and Transnistrian, were involved in the project.

Funding from the budget of the Development Cooperation of the Czech Republic: CZK 7 000 000.

Main objectives of the project:

- Acquirement of different models of work with children and youth by local educational staff
- Enhancing professional orientation of children from boarding schools, enhancing their interest about their future jobs and further studies
- Limitation of negative impacts in relation to parents’ migration and of following the migration example
- Integration of children from boarding schools to local communities and support of their right self-confidence

Key conclusions:

Three of the four objectives were achieved completely. The objective “Limitation of parents’ migration’s negative impacts and following of their example” was fulfilled only partly because this objective demands a long-term involvement of social workers in families. Children’s awareness of migration danger was low and a majority of them planned to go abroad after they move out from the boarding school. Although they participated in workshops and seminars, they probably did not accept the provided information. Moldovan socioeconomic situation plays a critical role in this problem, because almost everyone able to work is planning to leave the country.

Recommendations for upcoming development initiatives

Recommendations are ordered according to their importance

Recommendations for Home Care system in Moldova:

1. Through lobbying, achieve a change of the particular law, which is regulating the provision of social services in a way that the home care services would be reimbursed from the state budget.

Recommendation for the Czech Development Agency, Ministry of Foreign Affairs, Embassy of the Czech Republic in Chisinau and the future implementers

2. Enhancing the existing platform of NGOs, dealing with Home Care in Moldova

Recommendation for the Czech Development Agency

3. Build one more Home Care center in the north part of the country, where home care remains to be an unapproachable service. Existing buildings of a local hospital should be used for founding of a new home care center. Then, this home care center should be directly turned over to the hospital.

Recommendation for the Czech Development Agency

Recommendations for the activities in boarding schools in Moldova

1. From the whole scale of work focused on the children, I recommend to go on with trainings focused on further professional development of the children.

Recommendation for the Czech Development Agency

2. I recommend providing social help to the children who left home, but who returned back to their biological families and stay there without any detailed monitoring.

Recommendation for the Czech Development Agency

3. Within the sector level, I recommend to focus not only on the children in boarding schools, but also on the children who stay home alone due to immigration of their parents abroad (working migration).

Recommendation for the Czech Development Agency

Úvod

Účel evaluace

Účelem této evaluace je získat podkladové informace pro rozhodovací procesy Ministerstva zahraničních věcí, České rozvojové agentury a Rady pro ZRS při dalších aktivitách zahraniční rozvojové spolupráce ČR, především v sociální tematice v Moldavsku.

Hlavní zadání pro evaluaci

Evaluace si kladla za úkol zhodnotit míru dosažení projektových cílů tří projektů, realizovaných v Moldavsku. Projekt s názvem „Podpora rozvoje domácí pečovatelské služby, Moldavsko, 2007 – 2010“ /realizátor: Charita Česká republika, doba trvání 2007 - 2010/ se zaměřoval na zavedení pilotních projektů domácí pečovatelské služby v Moldavsku. Ostatní dva projekty – „Centrum pro děti ulice ve Vadu lui Voda“ /realizátor: Adra Česká republika, doba trvání projektu 2008 - 2010/ a „Podpora mimoškolních aktivit a integrace dětí z internátních škol v Moldavsku“ / realizátor: Charita Česká republika, doba trvání 2008 - 2010/ se zaměřovaly na zlepšení sociálních služeb pro děti v dětských domovech a na jejich integraci do společnosti. Na základě pozorování, rozhovorů a analýzy dat byly zodpovězeny otázky, definované v ToR, byla zvažována udržitelnost projektu a byla vypracována doporučení pro další možné aktivity v rámci sociálního sektoru zahraniční rozvojové spolupráce s Moldavskem.

Metodologie

Evaluace byla vedena ve třech jazycích: v angličtině, v ruštině a v moldavštině s pomocí překladatele/překladatelky

Sběr dat

Sběr dat probíhal ve dvou fázích:

1. studiem všech podkladových materiálů a vedením rozhovorů s realizátory projektů, a účastníky projektu na české straně. /viz Příloha 1/

2. během evaluační mise v Moldavsku, kdy jsem vedla rozhovory s partnerskými organizacemi českých realizátorů, s představiteli odpovídajících úřadů, ministerstev, pojišťovny, mezinárodních donorů a přímých i nepřímých příjemců projektu (dětí v internátech, staří lidé, obyvatelé místních komunit, rodiny příjemců apod.) /Příloha 2/

Během celé mise jsem prováděla pozorování sociální, kulturní i politické situace v Moldavsku. Sběr dat jsem zaznamenávala pomocí ručně psaných poznámek.

Evaluační nástroje

a) kvantitativní: průzkumy, deskriptivní statistika

b) kvalitativní: strukturované rozhovory s otevřenými otázkami, skupinové diskuse (malé i větší skupiny), studium podkladů, pozorování (poznámky, pozorovací formuláře)

DATA A DOKUMENTACE: nastudování informací (internet) a odborné literatury k sociální, politické situaci v Moldavsku, koncepce rozvojové spolupráce ČR, podklady k úrovni sociálních služeb v Moldavsku, projektová dokumentace (žádost, průběžné a závěrečné zprávy, monitoringy a předešlá evaluace), seznámení s podobnými projekty v jiných zemích, seznámení s prací a působením ostatních donorů v zemi v oblasti vzdělávání

INDIVIDUÁLNÍ POHOVORY: pohovory patří k hlavní náplni evaluace v České republice i Moldavsku. Vedla jsem pohovor s účastníky projektu na české straně (ČRA, Charita, ADRA, MZV, ZÚ v Kišiněvě), na moldavské straně (moldavští partneři českých realizátorů, moldavské neziskové organizace podobného zaměření, moldavské ministerstvo sociálních věcí, moldavská pojišťovna apod.) i s mezinárodními představiteli (mezinárodní donoři). Všechna interview respektovala rovný a nezaujatý přístup k dotazovaným osobám. Seznam dotazovaných osob v České republice je v Příloze 1. Seznam dotazovaných osob a krátké shrnutí rozhovorů s těmito osobami se nachází v Příloze 2.

MISE V CÍLOVÉ ZEMI: mise v Moldavsku mi jako evaluátorce dala jedinečnou možnost pozorovat skutečnou situaci v zemi a setkat se s lidmi, kteří jsou dobře obeznámeni s problematikou rozvojové práce a sociálních služeb v Moldavsku. Na základě zkušeností z předešlých evaluací (osvědčená spolupráce s expertem na danou problematiku) jsem se rozhodla spolupracovat s místní, moldavskou expertkou v sektoru sociálních služeb, jmenovitě v domácí pečovatelské službě. Vybrala jsem ji pomocí moldavské neziskové organizace PROMO-LEX, která sdružuje velkou část moldavských neziskových organizací. Paní Ecaterinu Bulicanu pracuje v neziskové organizaci Neohumanist ve městě Strašeni jako koordinátorka projektu domácí pečovatelské služby. Doprovázela mě na vybrané schůzky a společně jsme konzultovaly zjištění, postřehy a pozorování.

Během evaluační mise jsem navštívila více než polovinu internátů, v nichž probíhaly volnočasové aktivity, navštívila jsem krizové dětské centrum ve Vadu lui Voda. Pro srovnání jsem navštívila podobné krizové centrum v Cahulu. Vedla jsem rozhovory a pozorování ve dvou centrech pečovatelské služby, které byly vybudovány v rámci evaluovaného projektu ve vesnici Dorockaja a ve městě Cahul. Pro srovnání jsem navštívila i centrum pečovatelské služby v Kišiněvě a navštívila kancelář neziskové organizace Agapedia, která v Moldavsku zavádí domácí péči pomocí odlišné metodologie. V hlavním městě jsem také vedla pohovory s představiteli státních institucí a ostatními donory.

Metodologie k jednotlivým otázkám, definovaným v ToR:

Projekt: “Domácí pečovatelská služba”

To what extent has the project, including the selected objectives, proved **relevant to the overarching goal of improving social, psychological and health-related conditions of seniors/people with disabilities in Moldova?**

Metodologie: přezkoumání a studium podkladů moldavských rozvojových cílů, definovaných v dokumentech státní úrovně a týkající se problematiky domácí pečovatelské služby. Prozkoumání koncepce rozvojové spolupráce mezi ČR a Moldavskem. Srovnání konkrétních nabízených sociálních služeb s výše definovanými cíli.

To what extent has the project been **complementary to activities of Moldova’s national or local government and activities of other donors** in the social sector in Moldova?

Metodologie: srovnání projektu s projekty ostatních donorů, rozhovory s partnery v cílové zemi, s představiteli mezinárodních a donorských organizací, působících v oblasti sociálních služeb

To what extent have implemented **outputs** of

- trained home-care workers and volunteers; available training materials & modules; and know-how of Czech Republic’s home-care system shared

Metodologie:

Prostudování českého přístupu k domácí pečovatelské službě pomocí rozhovorů s realizátory, a pročítáním dostupných dokumentů. Pozorování těchto mechanismů v moldavském prostředí. Dotazování moldavských organizací, na jakých principech trvala česká strana, ve srovnání s ostatními donory.

contributed to attaining the outcome of enhanced Moldova's capacities in the home care field, namely but not limited to:

- improvement in the number of social workers and nurses trained and the quality of the trainings;
- application of up-to-date approaches in policy documents or practical implementation of Moldova's Ministry of Labour, Social Protection and Family (or its subordinate bodies)?

To what extent have implemented **outputs** of

- identified clients; functioning day care centres in Cahul and Dubasari regions; and their management's knowledge of financial, human-resources and project management

Metodologie:

Srovnání statistik, kolik sociálních pracovníků a kolik sester pracovalo/pracuje v domácí pečovatelské službě. Kontrola statistik a zápisů ze školení sester a sociálních pracovníků v Moldavsku. Porovnání způsobu školení v České republice a Moldavsku. Na základě rozhovorů s vedením center a místní samosprávou zvážit jejich schopnost obstarat samostatně finance na normální průběh center. Na základě pohovorů s představiteli pojišťovny, pracovníků center pečovatelské služby, doktorů a polikliniky zjistit způsoby nábory pacientů.

contributed to attaining the outcome of increased accessibility and quality of home care in the Cahul and Dubasari regions?

Metodologie: Srovnání získaných informací od doktorů, pacientů a místní samosprávy před a po spuštění center ve vesnici Dorockaja a ve městě Cahul.

EFFICIENCY

How **cost-efficient** was the project implementation, including the choice of approaches where alternative options existed?

Metodologie: prozkoumání projektové dokumentace a rozpočtu, zvážení alternativních možností při rozhodování o stavbě center v Dorockaja a Cahul.

SUSTAINABILITY

How sustainable have results of the project proved or are likely to prove in the next few years?

Metodologie: zkoumání způsobu financování center, fluktuace personálu, zvyšování povědomí o této službě mezi obyvatelstvem, posouzení úrovně informovanosti obvodních lékařů o možnosti domácí pečovatelské služby

CROSS-CUTTING PRINCIPLES: GENDER, GOOD (DEMOCRATIC) GOVERNANCE

Have **female clients** been provided with the same degree of care as male clients (in the Cahul and Dubasari centres)? Have trainings of social workers/trainers initiated by the project taken into account **possible special needs of female clients**?

Metodologie: přezkoumání procentuální účasti žen a mužů v kartotéce pacientů, ve statistikách sester a sociálních pracovníků, pozorování, diskuse s účastníky projektu

Have trainings of social workers/trainers initiated by the project taken into account issues of **involvement of relevant civil society organizations** and their potential to **help shape standardized approaches** (or even national policies) used in Moldova in the social services field?

Metodologie: sledování způsobu spolupráce neziskových organizací a rozvíjení neziskového sektoru, způsob jejich lobbingu ve státních strukturách, zjištění dosažených výsledků na místní i státní úrovni, návštěva místní samosprávy i odpovídajících státních institucí.

Project: “Boarding Schools”

RELEVANCE

To what extent has the project, including the selected objectives, proved **relevant to the overarching goal of increasing socioeconomic opportunities of disadvantaged youth in Moldova?**

Metodologie: přezkoumání a studium podkladů moldavských rozvojových cílů, definovaných v dokumentech státní úrovně a týkající se problematiky dětí v internátech a dětských domovech. Prozkoumání koncepce rozvojové spolupráce mezi ČR a Moldavskem. Na základě pohovorů s dětmi, které opustily internáty v roce 2011, zjistit jejich úspěšnost na trhu práce, úspěšnost při výběru středních a vyšších škol, schopnost samostatně hospodařit a bydlet apod.

To what extent has the project been **complementary to activities of Moldova’s national or local government and activities of other donors** in the youth/social sector in Moldova?

Metodologie: srovnání projektu s projekty ostatních donorů, rozhovory s partnery v cílové zemi, představiteli mezinárodních a donorských organizací, působících v oblasti dětských internátů a domovů

EFFECTIVENESS

To what extent have implemented **outputs** of children trained regarding their future job opportunities, risks of illegal migration; and children integrated via extracurricular activities; **contributed to attaining the outcomes of:**

- enhanced integration of boarding-school children into the local community, including their likelihood to search for longer-term jobs or pursue further schooling;
- reduction of the harm caused by their parents’ emigration and the reduction of the risk of the children’s emigration?

Metodologie: Na základě pohovorů s představiteli místních komunit budu zjišťovat zapojení dětí z internátu do vesnického/městského života, jejich vztahy s vrstevníky ve vesnicích/městech apod. V pohovorech s dětmi, které v roce 2011 opustily internát, budu zkoumat jejich úspěšnost při hledání práce a schopnosti zorientovat se na trhu práce, popř. při výběru vyššího vzdělání. Na základě pohovorů s dětmi v dětských domovech budu zjišťovat, co vědí o nebezpečí migrace. Studium zápisů školení a přednášek v dětských domovech budu zjišťovat, kolik se dětem dostalo informací o nebezpečí migrace. Se sociálním pracovníkem budu diskutovat o možnostech hledání náhradních rodin pro děti, jejichž rodiče odjeli za prací do zahraničí.

To what extent has the implemented **output** of trained Moldovan educators **contributed to attaining the outcome** of acceptance by those educators of newly introduced approaches as regards work with children and youth?

Metodologie:

dotazování pedagogů a vychovatelů, které z metodologických pomůcek z workshopů na ně nejvíc zapůsobily a co dodnes používají; konkrétní dotazování, jak danou metodologii

používají ve třídách, kroužcích při hrách apod.; dotazování dětí, jak často s nimi vychovatelé a pedagogové zmíněné aktivity uskutečňují, jak se jim líbí a jak s nimi pedagogové pracovali předtím a nyní.

EFFICIENCY

How **cost-efficient** was the project implementation, including the choice of approaches where alternative options existed?

Metodologie: prozkoumání projektové dokumentace a rozpočtu, zvážení alternativních možností při financování dětských kroužků

SUSTAINABILITY

How **sustainable** have results of the project **proved or are likely to prove in the next few years**; especially to what extent Moldovan trainers and educators are likely to continue practicing towards local youth the approaches newly introduced by the project?

Metodologie: Pozorování a rozhovory s učiteli a dětmi v dětských domovech, zda realizují nějaké navazující aktivity (jak většinou plánovali), změnil-li se po školeních v nějakých aspektech přístup učitelů k žákům a naopak, změnil-li se systém informování nejstarších dětí o jejich budoucím životě v práci nebo na vyšší škole.

CROSS-CUTTING PRINCIPLES: GENDER, GOOD (DEMOCRATIC) GOVERNANCE

Have girls been provided with the same degree of attention as boys in the course of project activities? Have introduced workshops and trainings taken into account possible special attention needed to address the risks of human trafficking of Moldovan youth (prostitution etc.)?

Metodologie: přezkoumání zápisů ze školení, diskuse o tématech školení s dětmi i s učiteli, zkoumání, kolik dívek a chlapců se účastnilo workshopů, jaké je genderové rozvrstvení personálu v dětských domovech apod.

Have trainings of educators initiated by the project taken into account issues of **involvement of specialized Moldovan civil society organizations** and their potential to **help shape standardized approaches** (or even national policies) for working with the youth?

Metodologie: V rozhovorech budu zjišťovat napojení dětských domovů na místní neziskové organizace, na společné realizované projekty a posilování vazeb mezi dětskými domovy a místní komunitou.

Project: “Vadul lui Voda”

RELEVANCE

To what extent has the project, including the selected objectives, proved **relevant to the overarching goal of increasing socioeconomic opportunities of disadvantaged children and youth in Moldova**?

Metodologie: přezkoumání a studium podkladů moldavských rozvojových cílů, definovaných v dokumentech státní úrovně a týkající se problematiky dětí v internátech a dětských domovech. Prozkoumání koncepce rozvojové spolupráce mezi ČR a Moldavskem. Na základě pohovorů s dětmi, které opustily internáty v roce 2011, jejich vychovateli a pedagogi a pomocí statistik v internátu zjistit jejich úspěšnost na trhu práce, úspěšnost při výběru středních a vyšších škol, schopnost samostatně hospodařit a bydlet apod.

To what extent has the project been **complementary to activities of Moldova’s national or local government and activities of other donors** in the social sector in Moldova?

Metodologie: srovnání projektu s projekty ostatních donorů, rozhovory s partnery v cílové zemi, představiteli mezinárodních a donorských organizací, působících v oblasti dětských internátů a domovů

EFFECTIVENESS

To what extent have implemented **outputs** of

- o trained personnel supporting the children in their psychological, educational and legal needs; and programme of educational and extra-curricular activities

Metodologie: v pohovorech s pedagogy se budu ptát, které z nabytých znalostí na seminářích používají ve své praxi, které témata je zajímají nejvíc. V pohovorech s dětmi se budu ptát na názor na zmíněné příklady pedagogů využívání znalostí ze seminářů v praxi.

contributed to attaining the outcomes of:

- o enhanced integration of disadvantaged children into the local community, including their likelihood to search for longer-term jobs or pursue further schooling;
- o improved care for children present at the Vadul lui Voda centre?

Metodologie: v rozhovorech s dětmi se zeptám na jejich vztah k dětem z místního městečka. Náhodně vybrané děti z místní komunity se budu ptát na jejich vztah k dětem v Centru. S dětmi, které v roce 2011 opustily Centrum, budu diskutovat o jejich problémech s hledáním práce, učení na vyšší škole, ubytováním apod.

EFFICIENCY

How **cost-efficient** was the project implementation, including the choice of approaches where alternative options existed?

Metodologie: prozkoumání projektové dokumentace a rozpočtu, zvážení alternativních možností při financování aktivit pro účastníky projektu

SUSTAINABILITY, IMPACT

How sustainable have results of the project **proved or are likely to prove in the next few years**; especially in terms of the probability of the Centre's children-clients returning to their extended families and or finding jobs (when reaching 18 years of age or more)?

Metodologie: V pohovorech s představiteli ADRA Moldavsko, ADRA Česká republika a vedením Centra budu zjišťovat jejich připravenost a strategie finančního osamostatnění Centra při zachování těch principů, které Centrum dosud prosazovalo.

CROSS-CUTTING PRINCIPLES: GENDER, GOOD (DEMOCRATIC) GOVERNANCE

Have girls been provided with the same degree of attention as boys in the course of project activities? Have introduced workshops and trainings taken into account possible special attention needed to address the risks of human trafficking of Moldovan youth (prostitution etc.)?

Metodologie: Přezkoumání počtu dívek a chlapců, kteří se účastnili vzdělávacích seminářů a workshopů, počet chlapců a dívek v dětském domě. Zvážení genderového faktoru při hledání zaměstnání u dětí, které v roce 2011 odešly z Centra.

Have trainings of educators initiated by the project taken into account issues of **involvement of specialized Moldovan civil society organizations** and their potential to **help shape standardized approaches** (or even national policies) for working with the youth?

Metodologie: V rozhovorech budu zjišťovat napojení dětských domovů na místní neziskové organizace, na společné realizované projekty a posilování vazeb mezi dětskými domovy a místní komunitou a zapojení jiných moldavských neziskových organizací do projektu.

Analýza dat

Sběr i analýza dat probíhaly ve dvou tematických okruzích:

1. Problematika domácí péče v Moldavsku – zde jsem se soustředila především na analýzu procesu deinstitucionalizace sociální péče ve vztahu k pacientům, na právní prostředí, v němž se tento rodící proces aplikuje, na systémové překážky při vykonávání práce sociálních a zdravotních pracovníků, na propojení projektu s danou legislativou a na jeho ohlas v moldavské společnosti. Zkoumala jsem také, kde a jak získává personál vzdělání a praxi.
2. Problematika dětí ulice – zde jsem se soustředila na analýzu procesu reintegrace dětí do rodin a do místní komunity, zkoumala jsem propojenost místních a internátních škol, vztahy v komunitě a způsob, jakým pedagogové a vychovatelé s dětmi pracují.

Popis projektů a jejich rozvojového kontextu

„Podpora rozvoje domácí pečovatelské služby, Moldavsko, 2007 – 2010“ /realizátor: Charita Česká republika, doba trvání 2007 - 2010/

Projekt byl zaměřen na rozvoj domácí sociální péče v Moldavsku prostřednictvím posílení role a kvality pečovatelské služby v domácím a komunitním prostředí. Zaměřoval se zejména na vzdělávání zodpovědných pracovníků v oboru a na posílení dostupnosti a kvality domácí pečovatelské služby v oblastech, v nichž byla tato péče doposud dostupná jen stěží. Náplní projektu bylo poskytování odborného školení pro zdravotnický personál, sociální pracovníky a dobrovolníky s cílem profesionalizace těchto skupin tak, aby se staly plně kompetentní v oblasti poskytování služeb domácí péče a jeho managementu. Projekt také zvyšoval povědomí o modelu domácí péče na místní úrovni a podporu přístupu znevýhodněným osobám k základním zdravotně-sociálním službám. Projekt tak usiloval o zlepšení životních podmínek sociálně znevýhodněných osob ve městě Cahul a vesnici Dorockaja prostřednictvím vyškoleného personálu, který je následně schopný zajistit služby domácí péče pro potřebné osoby na kvalitní úrovni.

Hlavní cíle projektu:

- Zlepšení zdravotního a psychosociálního stavu příjemců pomoci; zvýšení kvality a dostupnosti poskytovaných služeb domácí péče odborným personálem
- Zvýšení odborných kapacit v oblasti domácí péče u moldavských odborníků
- Zvýšení povědomí o modelu domácí péče jako vhodné formy zdravotně-sociální služby
- Dlouhodobě zvýšit kvalitu a dostupnost domácí pečovatelské služby v okresech Cahul a Dubasari

Celkové čerpání financí z fondů Zahraniční rozvojové spolupráce: 14 900 000Kč¹

Nezisková humanitární organizace Charita Česká republika je největším nestátním poskytovatelem sociálně zdravotních služeb v České republice s více než stoletou historií. Hlavní činností Charity ČR je pomoc potřebným na území ČR. Stále větší měrou se podílí

¹ údaj převzat z Terms of Reference pro danou evaluaci

také na humanitární a zejména rozvojové pomoci do zahraničí. Charita ČR je partnerem OSN, Generálního ředitelství ECHO při Evropské unii a dalších mezinárodních neziskových organizací. Charita ČR je členem konfederace 162 národních charit sdružených do Caritas Internationalis.

„Centrum pro děti ulice ve Vadu lui Voda“ /realizátor: Adra Česká republika, doba trvání projektu 2008 - 2010/

Cílem projektu bylo integrovat děti ulice a děti ze sociálně znevýhodněných rodin do společnosti a do odpovídající věkové skupiny jejich vrstevníků, čímž se měla zvýšit jejich šance na lepší život ve společnosti. Přímými příjemci projektu byly děti, které žily v Centru pro děti ulice ve Vadu lui Voda, personál centra, dobrovolníci a další sociální pracovníci, účastníci se seminářů. Nepřímými příjemci jsou rodiče a příbuzní dětí žijících v centru stejně jako i posluchači rádiových programů.

Hlavní cíle projektu:

- Integrace dětí ulice do společnosti a příslušných věkových skupina
- Zlepšení péče o děti v Centru pro děti ulice po skončení projektu

Celkové čerpání financí z fondů Zahraniční rozvojové spolupráce: 5 200 000 Kč²

ADRA je mezinárodní humanitární organizace poskytující pomoc lidem v nouzi. Byla založena ve Spojených státech amerických před více jak padesáti lety a dnes má zastoupení již ve sto dvaceti pěti zemích světa. V roce 1997 jí byl od Ekonomické a sociální rady OSN udělen statut vrchního poradce. V České republice začala ADRA působit v roce 1992, a to nejprve jako nadace, jejímž úkolem bylo přerozdělovat finanční pomoc. Pracovníci ADRA postupem času rozšířili své pole působnosti a začali sami realizovat různé pomocné programy. S nárůstem pracovní agendy a v reakci na legislativní změny bylo v roce 1994 založeno občanské sdružení ADRA. Jeho úkolem je poskytovat humanitární, sociální a rozvojovou pomoc nejen doma, ale i v zahraničí. ADRA realizovala nebo realizuje projekty v Bangladéši, Barmě, Bosně a Hercegovině, Číně, Bulharsku, Indii, Indonésii, Kambodži, Keni, Libanonu, Moldavsku, Mongolsku, Nepálu, Pákistánu, Rusku, Řecku, Srbsku, Srí Lance, Thajsku, Vietnamu, USA, Uzbekistánu a Zambii.

„Podpora mimoškolních aktivit a integrace dětí z internátních škol v Moldavsku“ / realizátor: Charita Česká republika, doba trvání 2008 - 2010/

Záměrem projektu bylo přispět k sociální inkluzi dětí a mládeže v dětských domovech, v nichž fungují tzv. internátní školy (tj. školy v rámci dětského domova). Projekt usiloval o lepší přípravu dětí na budoucí život a nabízel jim pomoc s výběrem profese. Do projektu bylo zapojeno celkem osm dětských domovů a komunit, v nichž se nacházejí. Do projektu byly zahrnuty jak moldavské, tak i podněsterské internátní školy.

Hlavní cíle projektu:

- Osvojení si jiných modelů práce s dětmi a mládeží místními pracovníky s mládeží
- Zvýšení profesní orientace dětí z internátních škol, podpora jejich zájmu o jejich budoucnost, potažmo další studium
- Omezení negativních dopadů migrace rodičů a následování jejich příkladu
- Integrace dětí z internátních škol do komunity a podpora jejich zdravého sebevědomí

² údaj převzat z Terms of Reference pro danou evaluaci

Celkové čerpání financí z fondů Zahraniční rozvojové spolupráce: 7 000 000Kč³

Nezisková humanitární organizace Charita Česká republika je největším nestátním poskytovatelem sociálně zdravotních služeb v České republice s více než stoletou historií. Hlavní činností Charity ČR je pomoc potřebným na území ČR. Stále větší měrou se podílí také na humanitární a zejména rozvojové pomoci do zahraničí. Charita ČR je partnerem OSN, Generálního ředitelství ECHO při Evropské unii a dalších mezinárodních neziskových organizací. Charita ČR je členem konfederace 162 národních charit sdružených do Caritas Internationalis.

³ údaj převzat z Terms of Reference pro danou evaluaci

Závěry a doporučení pro projekt (domácí pečovatelská služba)

Závěry – zodpovězení otázek definovaných v ToR

RELEVANCE

1. To what extent has the project, including the selected objectives, proved **relevant to the overarching goal of improving social, psychological and health-related conditions of seniors/people with disabilities in Moldova?**

Evaluovaný projekt „Podpora domácí pečovatelské služby, Moldavsko 2007 – 2010“ plně dosáhl vytyčených cílů a záměru řešit sociální, zdravotní i psychologickou situaci seniorů a lidí se zdravotními problémy. Moldavsko je charakteristické vysokou pracovní migrací. V zemi tak zůstávají především lidé, kteří nejsou schopni pracovat, tj. především senioři, děti a osoby s nejrůznějším postižením. Projekt se zaměřoval především na péči o seniory, kteří v případě obtíží a nemocí zůstávají doma v izolaci, bez přístupu ke kvalitní zdravotní i sociální péči. Právě tento problém pomáhá řešit evaluovaný projekt pomocí zavádění domácí zdravotnické i sociální péče. Projekt v plné míře prolomuje sociální izolaci nemocných lidí a zajišťuje jim i kvalitní zdravotnickou péči.

2. To what extent has the project been **complementary to activities of Moldova’s national or local government and activities of other donors** in the social sector in Moldova?“

Projekt plně odpovídá moldavské národní strategii. Domácí pečovatelská služba se skládá vždy ze zdravotní a sociální složky. Zdravotní část je regulována Zákonem o zdravotní péči z roku 1995, pro rozvoj domácí pečovatelskou službu byl zásadní doplněk z roku 2008, kdy byly vypracovány a schváleny podmínky a standardy domácí pečovatelské služby. Domcí pečovatelská služba se tak se tak stala z hlediska legislativy nedílnou součástí moldavského zdravotního systému. Sociální část domácí pečovatelské služby je řízena Zákonem o sociální asistenci z roku 2004⁴ a Zákonem o sociálních službách z roku 2010⁵.

Pro celý systém domácí pečovatelské služby byl klíčový vznik celonárodní zdravotní pojišťovny National Health Insurance Company v roce 2001⁶. Podle údajů z roku 2005 je díky tomuto zákonu 74,8% moldavských obyvatel pojištěno. Státem jsou pojištěny děti mezi 0 – 15 rokem a lidé starší než 65 let. Problémovou kategorií je obyvatelstvo mezi 25 – 44 rokem, za ně by měl zdravotní pojištění platit zaměstnavatel. Kvůli vysoké nezaměstnanosti je ale až polovina těchto lidí bez pojištění.⁷ Starší lidé (jako hlavní skupina příjemců domácí pečovatelské služby) je často nepojištěna z toho důvodu, že jim chybí doklady (z důvodu ztráty, stěhování, ozbrojeného konfliktu mezi Podněstřím a Moldavskem apod.).⁸

Díky dlouhotrvajícímu lobbingu se podařilo systém domácí pečovatelské služby začlenit jako jeden z modulů zdravotnické péče i do Strategie rozvoje zdravotnické péče pro období 2008 – 2012. V praxi to znamená, že organizace, které splňují kritéria domácí zdravotnické péče, mohou čerpat příspěvek 32,67 moldavských lej za jednu návštěvu u pacienta od státní

⁴ Law No.547-XV On Social Assistance adopted on December 25, 2004

⁵ “LEGE Nr. 123 cu privire la serviciile sociale” [Law No. 123 regarding social services], Monitorul Oficial Nr. 155-158 [Official Monitor Nr. 155-158], 3 September 2010:

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=335808>

⁶ <http://www.euro.who.int/en/where-we-work/member-states/republic-of-moldova/news/news/2011/09/health-financing-system-in-the-republic-of-moldova-10th-anniversary-health-insurance-conference-held-in-chisinau>

⁷ MTEF (Medium-Term Expenditure Framework), 2007-2009, Republic of Moldova, Annex 3.1, 3.2.

⁸ tuto informaci jsem získala na základě pohovoru s moldavskými realizátory domácí pečovatelské služby v Kišiněvě, Dorockaja a Cahulu

pojišťovny.⁹ Tato částka ovšem nepokrývá celkové náklady na jednu návštěvu zdravotní sestry u pacienta a každá taková organizace proto závislá na doplňkovém financování od zahraničních donorů.

Projekt zapadá do strategie ostatních donorů v Moldavsku. Domácí pečovatelská služba se začala poprvé v Moldavsku praktikovat v Onkologickém centru v Kišiněvě v roce 1994. První projekt, zaměřený přímo na domácí pečovatelskou službu, vznikl v roce 1999 a byl iniciován mezinárodní sítí Caritas. Poté se přidali další donoři: Anna Maria Lonn, Cordaid, Emanuel Clinic či Association of Nursing. AO Homecare, financovaná Českou republikou, vznikla v roce 2005. V současné době existuje 98 státních institucí, které poskytují domácí pečovatelskou službu (jedná se především o obvodní lékaře, kteří vykonávají obchůzky i u pacientů doma), 3 soukromá zdravotní zařízení (SRL Medicals, AO Medlife, AO Medasist) a 8 neziskových organizací:

1. AO Prosperate Zubresti,
2. AO Home care
3. AO Neoumanist <http://www.neohumanist.org/>
4. Hospice Angelus <http://www.hospiceangelus.md/>
5. Nursing Association from Moldova
<http://www.eurasiahealth.org/toolkits/nursing/eng/NA/na-moldova.html>
6. Palliative Care Association „Hospice“
7. Agapedia <http://www.agapedia.de>
8. ProCooperare <http://www.agapedia.de>

AO Homecare, financovaná Českou republikou a fungující v Cahulu, Dorockaja a v Kišiněvě, je jedinečná mezi ostatními organizacemi tím, že se v rámci projektu postavila centra, kam je možné pacienty přivážet, či kam si mohou sami dojít. Ostatní neziskové organizace vykonávají všechny zdravotní i sociální úkony doma u pacienta. Budova centra domácí pečovatelské služby nabízí širší služby pro pacienty, speciální přístroje a zcela netradiční přátelský přístup k pacientům, který je v Moldavsku naprosto výjimečný.¹⁰ Ostatní neziskové organizace platí spíše méně zdravotnického personálu a více sociálních pracovníků (např. Neoumanist či Agapedia).

EFEKTIVNOST

3. To what extent have implemented **outputs** of
 - o trained home-care workers and volunteers; available training materials & modules; and know-how of Czech Republic's home-care system shared**contributed to attaining the outcome of enhanced Moldova's capacities in the home care field**, namely but not limited to:
 - o improvement in the number of social workers and nurses trained and the quality of the trainings;
 - o application of up-to-date approaches in policy documents or practical implementation of Moldova's Ministry of Labour, Social Protection and Family (or its subordinate bodies)?

⁹ z rozhovoru s představitelem Národní zdravotní pojišťovny Ghenadie Damaskanem

¹⁰ tato informace vyplynula z rozhovorů s pacienty a během náhodné návštěvy nemocnice v Cahulu

Cíle, které si projekt kladl, tedy 1. Posílení moldavské odborné kapacity v oblasti domácí pečovatelské služby a 2. Dlouhodobé zvýšení kvality a dostupnosti domácí pečovatelské služby v okresech Cahul a Dorockaja - **byly naplněny.**

Projekt také splnil všechny výstupy, které si realizátoři stanovili v logickém rámci projektu:

- **Výstup 1.1.:** byli vyškoleni trenéři i 834 pracovníků domácí pečovatelské služby
- **Výstup 1.2.:** vznikly nové moduly školení (které již však potřebují revizi vzhledem k nové legislativě)
- **Výstup 1.3.:** klíčoví úředníci příslušných ministerstev i pracovníci ostatních neziskových organizací, poskytující domácí pečovatelskou službu, byli seznámeni se systémem domácí pečovatelské služby
- **Výstup 2.1.:** Klienti domácí pečovatelské služby ve vesnici Dorockaja a ve městě Cahul byli identifikováni, centra mají plný stav personálu i pacientů
- **Výstup 2.2., 2.3:** ve městě Cahul a ve vesnici Dorockaja jsou vystavěné, zařízené a funkční centra domácí pečovatelské služby

Projekt jednoznačně přispěl ke zlepšení sociální i zdravotní práce v oblasti domácí pečovatelské služby. V rámci projektu probíhalo školení ve dvou základních směrech:

1. školení zdravotnického personálu
2. školení sociálních pracovníků a dobrovolníků.

Za dobu realizace projektu prošlo školením 834 účastníků.¹¹ AO Homecare pořádá semináře, školení a workshopy pro všechny tři skupiny v budově nového centra domácí pečovatelské služby v Kišiněvě a objem proškoleného personálu roste i v roce 2011, tedy po ukončení evaluovaného projektu.¹² Při návštěvě ostatních moldavských organizací, provozujících domácí pečovatelskou službu bylo evidentní, že všichni pracovníci těchto organizací znají školitele z AO Homecare a zúčastnili se minimálně jednoho školení souvisejícího s prací domácí pečovatelské služby.

ad 1. **Školení zdravotnického personálu:**

Zdravotní sestry získávají vzdělání a akreditaci v jediné centrální instituci v Kišiněvě, v níž je velmi činná Nursing Association of the Republic of Moldova, která je součástí širší platformy neziskových organizací, zaměřujících se na domácí pečovatelskou službu. Protože center pro poskytování domácí pečovatelské služby je zatím v Moldavsku málo, výběr sester probíhá především na základě zkušeností a předešlé spolupráce s kandidáty/kandidátkami. V Cahulu nastoupily dvě nové sestry, které v Centru předtím působily jako dobrovolnice a které byly k této práci dlouhodobě vedeny, motivovány a jejich přístup k lidem i spolehlivost už byly ověřené. Ve vesnici Dorockaja pracují stejné sestry od začátku projektu, jejich výběr ovlivnil především fakt, že jsou místní, znají dobře obyvatele vesnice a daří se jim tak lépe získat důvěru pacientů. Všechny personál v centrech je důkladně proškolen, což potvrdily jak sestry samotné, tak i pacienti, kteří si sami všimli rozdílného přístupu než v moldavských nemocnicích. Sociální stránka školení sester (vlídnost k pacientům, trpělivost, ochota pomáhat a být vlídná) je velká přidaná hodnota, kterou český projekt v Moldavsku přinesl.

AO Home care funguje jako zastřešující organizace pro školení personálu osmi výše uvedených neziskových organizací, které v Moldavsku poskytují domácí pečovatelskou

¹¹ viz interní evaluační zpráva Sylvy Horákové z října 2010

¹² na základě statistik, vedených Centrem domácí pečovatelské služby v Kišiněvě

službu. Kromě AO Home care poskytují ještě zdravotnická školení podobného charakteru (která však nejsou tak detailně zaměřená na domácí pečovatelskou službu) i další organizace: University of Medicine “N.Testemiteanu”, Nursing Association of the Republic of Moldova, National Center of Training in Continuous Education for Nurses Human resources department at the Ministry of health, National College of Medicine and Pharmacy Hesed Yehuda NGO

ad 2. Školení sociálních pracovníků a dobrovolníků:

Sociální pracovníci jsou většinou zaměstnanci státu, jejich práci řídí Ministerstvo práce, sociální ochrany a rodiny. Procházejí povinným doškolováním, organizovaným většinou okresním sociálním úřadem, pod který spadají. Tato školení jsou ale jen obecná a trvají maximálně jeden den. Sociální pracovníci proto v terénu pracují spíše intuitivně. Neziskové organizace začaly se sociálními pracovníky propracovávat metodologii jejich práce ve vztahu k domácí péči. Nejčetnější síť sociálních pracovníků v rámci domácí pečovatelské služby má organizace Agapedia. Centrum domácí pečovatelské služby v Cahulu (AO Homecare) začalo úzce spolupracovat se státními sociálními pracovníky, kteří byli pro tyto účely speciálně proškoleni organizací AO Homecare. Tato spolupráce vyžaduje velkou organizační práci, kterou musí řídit spolu se sestrami a sociálními pracovníky ještě jeden člověk (pacienti i četnsot návštěv se stále mění, mají nové potřeby a je třeba sladit sociální péči se zdravotní).

Školení sociálních pracovníků realizují kromě AO Home care následující instituce:

Ministry of Labor, Social Affairs and Family
District Department of Social Assistance
Soros Foundation
Red Cross
Keystone Human services International Moldova Association
Caritas Moldova

Podle státních statistik Ministerstva práce, sociální ochrany a rodiny bylo v roce 2010 v Moldavsku vyškoleny 25 403 sociálních pracovníků.¹³

Dobrovolníci se v každém z míst, v nichž stojí centrum domácí pečovatelské služby, liší. V Dorockaja pomáhají místní mladé dívky, obrovskou roli v této vesnici hrají sousedské vztahy. Spolupráce se sousedy je ve vesnicích klíčová a má velmi dobré výsledky. V Cahulu se stávají dobrovolníky spíše studenti zdravotnické školy a místní mládež, motivovaná trávením volného času v sousedním mládežnickém klubu. Pro práci s dobrovolníky bylo klíčové přijetí nového zákona o dobrovolnících v roce 2010.¹⁴ Pro jeho přijetí byla velmi přínosná spolupráce s neziskovými organizacemi, z nichž se na vzniku zákona aktivně podílela i AO Home care (Tamara Adasan).¹⁵ Každá nezisková organizace si nyní školí dobrovolníky pro vlastní potřebu, protože práce dobrovolníků se svým kontextem (vesnické/městské prostředí) liší. Pro větší motivaci dobrovolníků by však bylo dobré pořádat jejich setkávání.¹⁶

¹³ <http://mpsfc.gov.md/file/rapoarte/RSA%202010%20final.pdf>

¹⁴ Law on Volunteering in Moldova, 2010: <http://www.voluntariat.md/law.html>

¹⁵ Tato informace byla potvrzena při rozhovoru na Ministerstvu práce, sociální ochrany a rodiny vedoucí oddělení ochrany seniorů – Juliettou Popescu.

¹⁶ tuto aktivitu již AO Homecare podle slov Tamary Adasan plánuje

Kromě zákona o dobrovolnících (2010)¹⁷ spolupracovala AO Home care s Ministerstvem práce, sociální ochrany a rodiny i na přípravě zákona o neziskových organizacích (2008)¹⁸. Vedle těchto legislativních aktivit probíhají i společné konference a setkání, na nichž se probírá problematika domácí pečovatelské služby a jichž se podle výpovědí pracovníků platformy neziskových orgnaizací, zabývající se domácí pečovatelskou službou, v Moldavsku pravidelně účastní jak představitelé neziskových organizací, tak i zástupci ministerstva. Neziskové organizace a ministerstvo spolupracují i na oslavách různých svátků, např. Dne seniorů (1. října) apod.

4. To what extent have implemented **outputs** of

- o identified clients; functioning day care centres in Cahul and Dubasari regions; and their management's knowledge of financial, human-resources and project management

contributed to attaining the outcome of increased accessibility and quality of home care in the Cahul and Dubasari regions?

Před vybudováním center domácí pečovatelské služby v Cahulu a Dorockaja nebyla domácí pečovatelská služba pacientům dostupná a nebyla provozována. Evaluovaný projekt zpřístupnil tyto služby ve dvou oblastech a poskytuje pacientům kvalitní zdravotní i sociální služby.

Informace o novém typu zdravotní i sociální služby se v Moldavsku a na místech, kde jsou centra domácí pečovatelské služby, šíří několika způsoby:

- pracovníci center domácí pečovatelské služby se setkávají s představiteli místní komunity a mluví o možnostech jejich služeb
- nejefektivnější šíření informací je od bývalých či stávajících pacientů ostatním – takto se o možnostech center domácí pečovatelské služby dozví podle mého vlastního průzkumu až třetina pacientů
- o nové službě byli informováni obvodní lékaři, byla pro ně uspořádána informativní schůzka, na níž vystupovali zástupci neziskových organizací, které provádějí domácí pečovatelské služby. Obvodní lékaři pak vypisují doporučení, na základě kterého centrum domácí pečovatelské služby pacienta přijímá
- v rádiích a v televizi běží pořady o domácí pečovatelské službě
- sociální reklama, plakáty, webové stránky

Na základě pohovorů s pacienty i lidmi ve vesnici jsem nabyla dojmu, že informovanost ve vesnici Dorockaja je velmi dobrá. V Cahulu, který je větší město, se o centru pacienti dovídají buď od lékaře nebo od jiných pacientů. Informovanost v Cahulu je nicméně dostatečná na to, aby centrum běželo bez jakýchkoliv omezení kvůli nedostatku pacientů.

Identifikace klientů už je standardizovaná a probíhá podle podmínek, které definuje Národní zdravotní pojišťovna. Návrh na převzetí pacienta domácí pečovatelskou službou může podat: pacient, obvodní lékař či specializovaný lékař, sociální pracovník, oddělení sociální péče rámci města či kraje. Každý pacient musí mít bez ohledu na to, kdo pro ně domácí péči navrhuje, doporučení od obvodního či specializovaného lékaře. Bez této potvrzenky Národní zdravotní pojišťovna služby nepoplácí.

Management centra je zcela v kompetenci Tamary Adasan, která má zkušenosti jak s tématem samotným, tak i se psaním projektů a spoluprací s mezinárodními donory. Ostatní personál center se zaměřuje na svou část práce a obecné principy fungování centra je příliš nezajímají.

¹⁷ Law on Volunteering in Moldova, 2010: <http://www.voluntariat.md/law.html>

¹⁸ Law on Public Associations, 2008: <http://www.legislationline.org/documents/id/15955>

Finanční a administrativní zabezpečení center je na velmi vysoké úrovni, Tamara Adasan má kolem sebe zkušený tým, který se od začátku projektu nezměnil a je velmi sebraný a spolehlivý.

HOSPODÁRNOST

5. How **cost-efficient** was the project implementation, including the choice of approaches where alternative options existed?

Podle všech dostupných dokumentací a výpovědí účastníků projektu byl projekt realizován efektivně a s vynaložením odpovídajících finančních prostředků. Jedinou otázkou zůstává, proč se ve vesnici Dorockaja přistoupilo k výstavbě nového domu – centra dámcí pečovatelské služby, když jsou k dispozici budovy místní polikliniky. V moldavských městech i vesnicích je řada nevyužitých budov, které se k výstavbě takovýchto center hodí. V budoucnu by se měly, podobně jako v Cahulu využívat především existující budovy, které se přebudují a opraví. Dosáhne se tím snížení nákladů na celý projekt.

UDRŽITELNOST

6. How **sustainable** have results of the project proved or are likely to prove in the next few years?

Evaluovaný projekt se podařilo velmi dobře zapojit do zdravotního systému Moldavska, a to především díky intenzivnímu lobbingu jak na Ministerstvu zdravotnictví, tak i v Národní zdravotní pojišťovně. Spojení realizace projektu a systémové změny považuji za model, který se praxi osvědčil. **Tento model práce vede k dobré udržitelnosti projektu.** Vzhledem k ekonomické a finanční situaci v Moldavsku však nedošlo k tomu, že by zdravotnické služby pojišťovna proplácela úplně – platí pouze asi jednu třetinu skutečných nákladů. Ostatní dvě třetiny jsou organizace nuceny hledat u mezinárodních donorů a jsou na těchto financích životně závislé. **Podle mého názoru není plné financování center z moldavských prostředků minimálně dalších pět let reálné a v rámci udržitelnosti je proto nutné daní centra domácí pečovatelské služby i nadále financovat ze zahraničních zdrojů.**

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA: GENDER, DOBRÁ SPRÁVA VĚCÍ VEŘEJNÝCH

7. Have **female clients** been provided with the same degree of care as male clients (in the Cahul and Dubasari centres)? Have trainings of social workers/trainers initiated by the project taken into account **possible special needs of female clients**?

Na základě seznamu pacientů, které mi obě centra domácí pečovatelské služby poskytla, a rozhovorů s pacienty jsem nezaznamenala žádnou diskriminaci osob mužského či ženského pohlaví. V Moldavsku muži umírají dříve než ženy, pacientek je proto v seznamech o něco víc. V rámci poskytování zdravotnických služeb (podávání léků, kontrola zdravotního stavu, koupání, očista těla) i sociálních služeb (praní, úklid, nákupy) není zdravotními sestrami i sociálními pracovníky činěn rozdíl mezi mužskými a ženskými klienty. Mezi zdravotnickým personálem převládají ženy, což je situace typická pro celé moldavské zdravotnictví. Práci sociálních pracovníků vykonávají ženy i muži. Diskriminaci ve vztahu pohlaví a vykonávání práce jsem nezaznamenala.

8. Have trainings of social workers/trainers initiated by the project taken into account issues of **involvement of relevant civil society organizations** and their potential to **help shape standardized approaches** (or even national policies) used in Moldova in the social services field?

Evaluovaný projekt ukazuje, jak plodná může být spolupráce neziskových organizací a jejich lobbying při tvorbě zákonů, standardů a metodologií. V tomto projektu probíhala skutečná spolupráce neziskových organizací a Ministerstva práce, sociální ochrany a rodiny na novém zákonu o dobrovolnících. S Národní zdravotní pojišťovnou vyvrcholila spolupráce do přijetí systému domácí pečovatelské služby jako služby, proplácené pojišťovnou (byť ne v plné výši). Na úrovni spolupráce neziskových organizací mezi sebou vznikla platforma, nazvaná Home care, která prozatím funguje na úrovni setkávání a výměny zkušeností ředitelů organizací. V tomto bodě považují projekt za mimořádně efektivní a může sloužit jako dobrý příklad propojení všech systémových složek v rámci jednoho tématu.

Doporučení (pečovatelská služba)

Doporučení jsou seřazena podle důležitosti:

I. Dosáhnout lobbyingem úpravu zákona, regulujícího poskytování sociálních služeb tak, aby byly v rámci domácí pečovatelské služby propláceny sociální úkony

Podobně, jako existuje Národní zdravotní pojišťovna, která částečně proplácí zdravotní úkony neziskové organizaci, existuje i Státní sociální agentura, která platí práci státních sociálních pracovníků. Neziskové organizace nemají podle stávajícího zákona možnost z toho fondu peníze čerpat. Na základě rozhovoru s představitelkou Ministerstva práce, sociální ochrany a rodiny Juliettou Popescu nyní probíhá úprava Zákona č. 123 o sociálních službách (LEGE Nr. 123 cu privire la serviciile sociale)¹⁹. Platforma neziskových organizací Home care by se do toho procesu měla aktivně zapojit. Česká strana by mohla úpravu zákona podpořit **lobbyingem**.

Zákon č. 123 dává možnost nakupovat sociální služby, ale pouze od státu, nikoliv od neziskových organizací. Neziskové organizace by mohly prodávat své sociální službě státu na základě dvou zákonů – 1. Zákon č. 123 o sociálních službách (ten je nutno přepracovat, ministerstvo na tom již pracuje) a 2. Zákon č. 837 o neziskových organizacích²⁰ (ten vyhovuje).

V následujících dvou až třech letech by podle mého názoru měl lobbying probíhat na třech úrovních:

1. Platforma Home care by měla asistovat při vzniku dokumentů, které specifikují nákup sociálních služeb a spadají do kompetence Ministerstva práce, sociální ochrany a rodiny. Měla by se podílet na vzniku následujících dokumentů (ty jsou již ve stádiu vyšší či menší rozpracovanosti):

Katalog sociálních služeb

Systematizační tabulka jednotlivých služeb

Mechanismy nákupu sociálních služeb

¹⁹ “LEGE Nr. 123 cu privire la serviciile sociale” [Law No. 123 regarding social services], Monitorul Oficial Nr. 155-158 [Official Monitor Nr. 155-158], 3 September 2010:

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=335808>

²⁰ Law on Public Associations, 2008: <http://www.legislationline.org/documents/id/15955>

2. Český realizátor by měl uspořádat studijní návštěvou představitelů zainteresovaných ministerstev do České republiky

Studijní návštěvy mají v Moldavsku veliký ohlas a nezanedbatelný dopad. Úředníci si často neumějí konkrétně představit, o čem se mluví, názorná ukázka fungujícího modelu proplácení sociálních služeb v České republice by jistě pomohla ke kvalitnější úpravě zákona. Takováto studijní návštěva by byla vhodná v první polovině roku 2012, kdy se začne s přepracováváním zákona. Měli by se jí účastnit představitelé následujících institucí, které s problematikou domácí pečovatelské služby souvisejí:

Ministerstvo práce, sociální ochrany a rodiny

Ministerstvo financí

Ministerstvo soudnictví

Státní sociální agentura (která nakupuje sociální služby).

Cílem asistence platformy Home care a českého realizátora při vzniku nových dokumentů by mělo být dosažení standardů pro sociální práci, které známe z českého prostředí a které umožňují lepší rozvíjení neziskových organizací, zaměřených na sociální práci díky možnosti čerpání financí ze státního sociálního fondu.

3. Zastupitelský úřad v Kišiněvě by mohl vést lobbying na úrovni ministerstva, mohl by zajistit trvalý zájem a porozumění ministryně Valentiny Buligy²¹ o přepracování zákona a důležitosti rozvoje neziskového sektoru směrem k sociálním službám.

Tato doporučení adresuji České rozvojové agentuře, Ministerstvu zahraničních věcí České republiky a Zastupitelskému úřadu v Kišiněvě a příštím realizátorům.

II. Posílení platformy neziskových organizací, zabývajících se problematikou domácí pečovatelské služby:

V rámci evaluovaného projektu vznikla platforma Home care, která si klade za cíl výměnu zkušeností mezi neziskovými organizacemi, poskytujícími domácí pečovatelskou službu. Na úrovni vedoucích pracovníků jsou vztahy provázané a skutečně probíhá výměna zkušeností. Doporučuji ale zaměřit příští projekty na:

1. posílení vazeb mezi pracovníky / dobrovolníky těchto organizací:

Všichni pracovníci prošli podobným školením, metodologie práce se ale lehce odlišuje podle toho, zda se domácí pečovatelská služba provádí ve vesnici nebo městě, zda má k dispozici denní centrum nebo ne (např. ve městě Straseni je denní centrum pro seniory, které se zaměřuje se pouze na sociální služby, i když má potenciál i na poskytování zdravotních služeb), zda se pracuje podle německého nebo holandského modelu poskytování domácí pečovatelské služby. Např. organizace Agapedia postupuje odlišným způsobem, než projekty v rámci české rozvojové spolupráce a bylo by užitečné jejich zkušenosti propojit se zkušenostmi AO Homecare. Proto doporučuji zaměřit příští aktivity na setkávání zdravotních sester / sociálních pracovníků, nejlépe po řadě v každé jednotlivé organizaci.

Doporučuji také jednou ročně uspořádat setkávání dobrovolníků, kteří tím získají lepší motivaci pro další práci a seznámí se s podobně smýšlejícími lidmi. Ve vesnicích se na mladé dobrovolníky dívají s nepochopením, takováto morální podpora a setkání s jinými dobrovolníky by jim pomohly získat větší sebedůvěru.

²¹Valentina Buliga: <http://www.gov.md/pageview.php?l=en&idc=554>

2. Pro vznik nových neziskových organizací, které by mohly poskytovat domácí pečovatelskou službu, by bylo užitečné **vyrobit příručku** (stačí i pouze v elektronické formě), která by obsahovala základní pravidla pro registraci neziskové organizace (především odkazy na příslušné zákony), požadavky na akreditaci pro poskytování domácí pečovatelské služby, standardy práce apod.

3. V rámci evaluovaného projektu vznikly moduly výuky, které by potřebovaly upravit a přizpůsobit současné situaci (změna legislativy, rozšíření služeb apod.). Doporučuji proto financovat **vydání učebnic pro sestry a pro sociální pracovníky** v oboru domácí zdravotní péče.

4. **vytvoření webové stránky**, která tuto platformu bude reprezentovat: pokud by platforma měla vlastní webovou stránku, posílila by se tím informovanost o celém projektu a bylo by na ni možné umísťovat vzniklé články, fotografie apod. Mohla by tam také viset oznámení o chystaných školeních a náboru dobrovolníků.

Toto doporučení adresuji České rozvojové agentuře.

III.

Vzhledem ke geografickému rozmístění center domácí pečovatelské služby v Moldavsku by bylo vhodné **postavit ještě jedno centrum na severu země**, kde zůstává domácí pečovatelská služba stále nedostupná. **Při stavbě centra by se měly vždy využít stávající budovy místní polikliniky či nemocnice a centrum by se poté mělo předat přímo poliklinice.** Toto opatření je nutné, aby se neopakoval stav v Cahulu, kdy místní radnice nebyla schopná zaplatit zdravotním sestrám tolik, kolik by jim platila poliklinika, což vedlo ke fluktuaci personálu. Samospráva po půl roce stejně centrum poliklinice předala, vzniklo však takto administrativně nepříjemné mezidobí, kterému je možné se vyhnout (přímým předáním centra poliklinice).

Toto doporučení adresuji České rozvojové agentuře.

Závěry a doporučení pro projekty (dětské domovy)

Závěry – odpovědi na otázky, definované v ToR pro projekt „Podpora mimoškolních aktivit a integrace dětí z internátních škol v Moldavsku“ / realizátor: Charita Česká republika/

RELEVANCE

1. To what extent has the project, including the selected objectives, proved **relevant to the overarching goal of increasing socioeconomic opportunities of disadvantaged youth in Moldova?**

Evalouvaný projekt „Podpora mimoškolních aktivit a integrace dětí z internátních škol v Moldavsku“ (2008-2010) se snažil podpořit sociální inkluzi dětí z dětských domovů do místních komunit a zvýšit jejich šance na pracovní uplatnění. Fenomén opuštěných dětí je v Moldavsku rozšířený a snaží se ho pomáhat řešit jak neziskové organizace, tak i stát. Evaluovaný projekt zvýšil především šanci dětí na jejich rovné příležitosti po odchodu z dětského domova informativní kampaní o možném budoucím uplatnění a důrazem na možnost výběru při volbě povolání.

2. To what extent has the project been **complementary to activities of Moldova’s national or local government and activities of other donors** in the youth/social sector in Moldova?

Evaluovaný projekt plně zapadal do národní strategie, definované v akčním plánu státní reformy dětských domovů²². Hlavním obsahem reformy je tzv. proces deinstitucionalizace, tedy systematické snižování počtu dětí v dětských domovech. V Moldavsku převládaly dětské domovy sovětského typu, tedy budovy nabitě stovkami dětí, které jim sloužily jako domov a škola dohromady. Děti z těchto domovů se na základě práce psychologů a sociálních pracovníků vracely do svých biologických rodin, popřípadě jsou pro ně vyhledávány rodiny pěstounské. Vzhledem k rychle klesajícímu počtu dětí v dětských domovech²³ pokračuje státní reforma v tom, o co usiloval evaluovaný český rozvojový projekt: o větší provázanost dětí s místní komunitou. Evaluovaný projekt vytvářel společný prostor dětských zájmových kroužků, v němž se setkávali žáci z místní i internátní školy. V současné době ve většině mnou navštívených dětských domovů již nefunguje internátní škola a děti se učí spolu v místní, vesnické či městské škole. **Z toho hlediska byl tedy evaluovaný projekt naprosto kompatibilní s celostátní moldavskou reformou.** V separatistické části Moldavska, tzv. Podněstří, probíhal evaluovaný projekt ve dvou dětských domovech a vzhledem k tomu, že v této odštěpené části Moldavska nejsou platné moldavské zákony, neprobíhá tam ani výše zmíněná reforma. Evaluovaný projekt tam byl realizován v prostředí nepřátelské atmosféry místních úřadů. Děti jsou tam v internátech skutečně izolovány od ostatního světa, ve většině případů jsou hladové a politika podněsterského polostátního útvaru jim nedává příliš mnoho možností začlenit se do místní komunity. Pro tyto internáty, jmenovitě pro dětský domov, internát a internátní školu v Popenkách, byl evaluovaný projekt jedinou možností, jak docílit setkávání dětí z místní vesnice a internátu.

²² National strategy and Action plan relating to residential child care system reform for the years of 2007-2012 http://www.unicef.org/socialpolicy/files/Evaluating_the_Cost_of_Nonaction_Moldova.pdf

²³ V roce 2007, tedy na počátku reformy, žilo v dětských domovech 11 800 dětí. Po třech letech, tedy na konci roku 2009 žilo celkově v Moldavsku v dětských domech 9 600 dětí. Záměrem reformy je snížit počet dětí v dětských domovech k roku 2012 na 6 000 dětí. Zdroj: <http://online.scoaladejurnalism.md/social/150-reforma-internatelor-i-alegerile>

V Moldavsku existuje několik aktivních neziskových organizací, které se efektivně podílejí na této státní reformě. Jedná se především o organizace:

Every Child²⁴

Keystone Human Services²⁵

Lumos²⁶

Amici dei Bambini²⁷

Pritenii Copilor²⁸

Nadace Orange²⁹

CRIC (moldavská partnerská organizace českého realizátora)³⁰

Každá z těchto organizací působí v různých fázích celostátní reformy. Every Child a Lumos se zaměřují na kvalitní sociální práci s dětmi a biologickými rodinami, kam se mají děti vrátit. Zkoumají sociální prostředí, do kterého se děti vrací a pomáhají rodičům řešit psychologické, ekonomické i sociální problémy, spojené s návratem dětí do rodiny. CRIC se zaměřuje spíše na prevenci migrace a vyhledávání dětí, které zůstaly doma s přestárlými prarodiči či samy po odchodu rodičů do zahraničí. Pritenii Copilor poskytuje dětem v dětských domovech možnost zapojit se do volnočasových aktivit. Amici dei Bambini se soustředí na práci s dětmi před a po opuštění dětského domova, pomáhá dětem nacházet zaměstnání, pomáhá studentům, podporuje v nich rozhodnutí získávat vzdělání. Nadace telefonické společnosti Orange poskytuje dívkám z dětských domovů, které mají výborný prospěch, dlouhodobá stipendia. Na základě rešerší a rozhovorů s představiteli výše zmíněných organizací jsem nabyla přesvědčení, že **evaluovaný projekt plně zapadá do škály služeb, poskytovaných dětem z dětských domovů. Účastníci projektu ocenili na českém projektu nejvíce fakt, že se ve většině případů poprvé v životě podívali mimo svou vesnici/město, tj. projekt jim umožnil poprvé vycestovat. Tímto byl český projekt mezi aktivitami ostatních donorů jedinečný.**

EFEKTIVNOST

3. To what extent have implemented **outputs** of children trained regarding their future job opportunities, risks of illegal migration; and children integrated via extracurricular activities; **contributed to attaining the outcomes of:**

- enhanced integration of boarding-school children into the local community, including their likelihood to search for longer-term jobs or pursue further schooling;
- reduction of the harm caused by their parents' emigration and the reduction of the risk of the children's emigration?

Projekt si kladl několik **cílů, které byly naplněny či z velké části naplněny.**

1. osvojení si jiných modelů práce s dětmi a mládeží: v rámci volnočasových aktivit v dětských domech vznikl opravdu prostor pro nové metody vzdělávání, většina pedagogů se zúčastnila workshopu, na němž byli s těmito metodami seznámeni. Cíl byl naplněn.

²⁴ <http://www.everychild.md/en>

²⁵ <http://www.keystonehumanservices.org/keystone-human-services-international/moldova/>

²⁶ <http://www.lumos.org.uk/pages/moldova.html>

²⁷ <http://www.aibiworld.org/activities/the-international-co-operation-projects/moldavia/>

²⁸ <http://www.priteniicopilor.md/>

²⁹ http://www.orange.com/en_EN/group/latest_news/foundation_md.jsp

³⁰ <http://www.childrights.md/>

2. zvýšení profesní orientace dětí z dětských domovů, podpora jejich zájmu o budoucnost a studium: tato část projektu byla označována jako nejpodněnější do budoucna. Cíl byl naplněn.

3. omezení negativních dopadů migrace rodičů a následování jejich příkladu: na základě rozhovorů s dětmi jsem nezaznamenala silnou informovanost dětí o nebezpečí migrace. Omezení negativního dopadu migrace rodičů na děti může být docíleno pouze dlouhodobou sociální prací v těchto rodinách na znovusjednocení těchto rodin. Proto byl podle mého názoru uvedený cíl naplněn jen částečně.

4. integrace dětí z dětského domova do komunity, podpora jejich sebevědomí: v rámci deinstitucionalizace dětských domovů probíhá rušení internátních škol a převádění dětí z domova do obecných škol. Tento proces působí na integraci dětí mnohem výrazněji, než kroužky v rámci evaluovaného projektu. Nicméně cíl byl v rámci projektu naplněn.

INTEGRACE dětí do místní komunity: Vněkterých případech se skutečně upevnily vztahy mezi dětmi. Nijak zásadně ale neovlivnil zaběhnutý život a zvyklosti ve vztazích k místní komunitě.

Míra integrace dětí do místní komunity se v jednotlivých internátech velmi liší. Základní rozdíl je mezi internáty ve vesnicích (například Vascauti, Napadova, Popenki) a ve městech (Bendery či Cahul). Ve vesnicích většinou děti navštěvují stejnou školu, navzájem se znají. Na venkově jsou vztahy mezi místními lidmi a dětmi z domova těsnější, ale ne vždy vřelé. Děti z domovů bývají například využívány pro práci na poli. Místní obyvatelé jim za výpomoc slibují peníze nebo aspoň jídlo, ale většinou děti nedostanou jedno ani druhé. Tato praxe samozřejmě nepřispívá ke zlepšování vztahů s místní komunitou.

Ve městech žijí děti izolovaněji ve svých areálech. V podněsterském městě Bendery je izolovanost dětského domova absolutní, internát nemá žádnou vazbu na místní komunitu. Důvodem je politika – zmíněný dětský domov je moldavský, tj. vyučuje se v něm v moldavštině, což místní samospráva i státní úřady nepodporují. Do tohoto dětského domova dokonce ani nepřicházejí děti z Podněstří. Všechny děti se převážejí přes hranice z Moldavska, a po ukončení základní školy se do Moldavska zase vrací. Jejich vykořeněnost je obrovská a potřebují mnohem větší pozornost v kritické fázi stěhování do neznámého města, ve kterém nikoho neznají, v době studií na středních školách a učilištích. Pro ně byly volnočasové kroužky jedinečnou možností navázat kontakty mimo zdi internátu, bohužel ani jeden kroužek zde po skončení projektu nepokračuje.

Obecně však mohu na základě návštěv dětských domovů potvrdit, že volnočasové aktivity v rámci evaluovaného projektu přispěly v obou případech vesnických i městských škol ke zkvalitnění vztahů mezi dětmi, tj. snížilo se vzájemné osočování, nedůvěra apod.

PŘÍPRAVA NA BUDOUCÍ POVOLÁNÍ: Toto téma považuji za dobrý příklad české rozvojové pomoci v Moldavsku

Z rozhovoru s ředitelkou odboru na úřadu pro ochranu dětí³¹ vyplynulo, že příprava dětí na jejich budoucí povolání je v Moldavsku značně podceňována. Tuto informaci mi pak potvrdily i návštěvy dětských domovů. S dětmi se začíná pracovat až v deváté třídě, kdy si musejí vybrat navazující učiliště/školu a zvolit si tak své budoucí povolání. Pro děti by bylo přínosné, kdyby se s nimi začalo pracovat už v osmé třídě. Většina donorů v posledních letech financovala především projekty spojené s tématem obchodování s lidmi. Z tohoto pohledu byl proto český projekt úspěšný tím, že obrátil pozornost i jiným směrem. Všichni zúčastnění pedagogové si velmi chválili příručku moldavských učilišť a středních škol, kterou v rámci

³¹ Municipal Departement for the Protection of Childrens' Rights, Svetlana Chiva

projektu dostali. Někteří se ohledně volby povolání dětí radili i s moldavskou partnerskou organizací v Kišinevě. Zavedení takovéto praxe je velmi dobrý příklad a evaluovaný projekt tím jasně naplnil snahu o zkvalitnění přípravy na budoucí povolání.

INFORMOVANOST O NEBEZPEČÍ MIGRACE A OBCHODU S LIDMI: Téma se v rámci projektu hodně probíralo, efektivita této práce však byla nejspíš velmi nízká.

Ačkoliv pedagogové ve všech navštívených dětských domovech tvrdili, že děti jsou o tomto tématu dobře informovány, vlastní znalosti dětí jsou skutečně minimální. Ve velké většině chtějí děti po odchodu z dětského domova vycestovat do zahraničí. Žádný z nich však nemělo konkrétní představu o tom, co by chtěl v zahraničí dělat. I když v dětských domovech probíhaly aktivity evaluovaného projektu a pedagogové si ještě dobře pamatovali, o čem se mluvilo, u dětí jsem nezaznamenala žádný dopad těchto rozhovorů. Výstup byl proto v rámci projektu naplněn, jeho efektivita však nejspíš byla velmi nízká.

4. To what extent has the implemented **output** of trained Moldovan educators **contributed to attaining the outcome** of acceptance by those educators of newly introduced approaches as regards work with children and youth?

Největší úspěch měly mezi pedagogy konkrétní příklady, které se na workshopech naučili. Nejoblíbenější a nejpoužívanější jsou dětské hry. Ty se naučily i děti a staly se nedílnou součástí svátků, diskoték apod. Přístup k dětem v Moldavsku a Podněstří se liší. V internátech ve Vascauti a Napadova (Moldavsko) jsem zaznamenala velmi přátelský vztah k dětem, v podněsterských Popenkách je naopak vztah mezi vychovatelem a dítětem velmi formální a chladný. Jako charakteristický postřeh mohu uvést nabídku státních úřadů všem vychovatelům, vzít si alespoň jedno dítě do své rodiny, stát se tak sociálním pracovníkem a zůstat formálně zaměstnán i poté, co se dětský domov zavře v rámci deinstitucionalizace péče o děti. Všichni vychovatelé chápou ekonomickou výhodnost této nabídky (v Moldavsku je velmi vysoká nezaměstnanost), ale v mnou navštívených domovech si ani jeden vychovatel nevzal dítě k sobě do rodiny. Naopak v dětských domech a krizových centrech, které spravují neziskové organizace, je tento fenomén velmi rozšířený a až polovina personálu si bere aspoň jedno dítě, někdo i dva či tři sourozence. Z toho vyplývá, že vychovatelé ve státních institucích vnímají děti v domovech především jako problematické svěřence a zachovávají si od nich i v případě dobrých vztahů odstup. **Nové hry určitě zlepšily atmosféru v domovech a přispěly k naplnění daného cíle projektu, dlouholetý formální a chladný postoj k dětem v domovech ale projekt nemohl – vzhledem k jeho délce trvání a rozsahu – změnit.**

HOSPODÁRNOST

5. How **cost-efficient** was the project implementation, including the choice of approaches where alternative options existed?

Podle dostupné projektové dokumentace, seznamu nakoupených věcí a kontrole těchto věcí v dětských domovech jsem názoru, že finance byly využity efektivně a bez zbytečných nákladů.

UDRŽITELNOST

6. **How sustainable** have results of the project **proved or are likely to prove in the next few years**; especially to what extent Moldovan trainers and educators are likely to continue practicing towards local youth the approaches newly introduced by the project?

Udržitelnost projektu se lišila v každém z navštívených dětských domovů. Vzhledem k tomu, že se většina moldavských domovů v příštích letech zavře, pedagogové i vychovatelé byli demotivováni k další činnosti. Většinou v internátech pokračuje sportovní kroužek, protože bylo z evaluovaného projektu nakoupeno náradí a pomůcky a ty se i nadále využívají. V Napadově pokračuje pouze sportovní kroužek, zato však efektivně a s plným nasazením. Ve Vascauti probíhají i nadále oblíbené diskotéky a pokračuje taky sportovní kroužek (fotbal). V podněsterských Benderách neprobíhají žádné aktivity. Můj názor je, že se během projektu nepodařilo navázat dostatečně pevné vztahy a organizace kroužků byla příliš komplikovaná na to, aby byly udržitelné (děti jezdily autobusem přes podněsterské hranice, což je finančně, časově a hlavně organizačně velmi náročné). V podněsterských Popenkách pokračuje kadeřnický kroužek, protože spojením devátého a desátého ročníku domov ušetřil peníze a použil je na malý plat pro vedoucí kroužku – místní kadeřnici. V Cahulu je již internát téměř rozpuštěn, děti navštěvují státní školu a integrační prvek kroužků tím ztratil smysl. Velkým přínosem těchto projektů byl ale fakt, že děti poprvé někam vycestovaly, tento zážitek a dojmy z cest byl velmi silný a zůstal jim v paměti.

Z rozhovorů s vychovateli a vedoucími kroužků vyplynulo, že všichni tuto aktivitu chápali jako přechodnou, a nepřemýšleli příliš nad tím, že by ji prováděli i nadále z jiných zdrojů (že by například zkusili požádat o grant). Demotivoval je i fakt, že v dalším školním roce už pravděpodobně v domovech nebudou pracovat. Výsledky projektu jsou proto udržitelné v tom smyslu, že se i nadále využívá nakoupený materiál (sportovní potřeby apod.), avšak nejsou udržitelné v tom smyslu, že většina internátů nenašla peníze či aktivní učitele, kteří by vedli kroužky i po ukončení projektu.

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA: GENDER A DOBRÁ SPRÁVA VĚCÍ VEŘEJNÝCH

7. Have girls been provided with the same degree of attention as boys in the course of project activities? Have introduced workshops and trainings taken into account possible special attention needed to address the risks of human trafficking of Moldovan youth (prostitution etc.)?

Z dostupných seznamů a záznamů workshopů a aktivit je zřejmé, že v projektu nepřevládali chlapci ani děvčata, jejich počet i přístup k nim byl vyrovnán. V ohledu prevence migrace by se podle mého názoru mělo více pracovat s vychovateli i dětmi, protože pedagogové ani vychovatelé v podstatě nevědí, jak mluvit o tématech sexuálního otroctví či prostituce. Většinou je jim trapné o něčem takovém otevřeně s dětmi mluvit a používají obecnější fráze typu: „Musíš si dávat pozor!“ Efektivnější a účinnější by bylo, kdyby k dětem přijel specialista, který má s podobnými rozhovory zkušenost a věnoval se (odděleně) jak dívkám, tak chlapcům, tak i jejich vychovatelům.

8. Have trainings of educators initiated by the project taken into account issues of **involvement of specialized Moldovan civil society organizations** and their potential to **help shape standardized approaches** (or even national policies) for working with the youth?

Napojení místních neziskových organizací na aktivity v dětských domovech je asi nejslabším místem celého projektu. Nevznikla žádná iniciativa, která by jednotlivé domovy propojila, ve

vesnicích žádné neziskové organizace nejsou, ve městech nikdo z realizátorů či ředitelů domovů spolupráce s neziskovými organizacemi nedosáhl.

Závěry – odpovědi na otázky, definované v ToR pro projekt „Centrum pro děti ulice ve Vadul lui Voda“ /realizátor: Adra Česká republika/

RELEVANCE

1. To what extent has the project, including the selected objectives, proved **relevant to the overarching goal of increasing socioeconomic opportunities of disadvantaged children and youth in Moldova?**

Krizové dětské centrum ve Vadul lui Voda funguje již více než sedm let a poskytuje služby dětem, které žily na ulici, tj. které zůstaly bez kontaktu s rodinou. Po celou dobu, co centrum existuje, plní svou základní funkci: poskytnout těmto dětem přístřeší, vlídné zacházení a umožnit jim školní docházku. V rámci projektu „Centrum pro děti ulice ve Vadul lui Voda“ (2008-2010) se podařilo zlepšit poskytované služby v krizovém centru, především v osobě sociální pracovníce a psycholožky. **Projekt jednoznačně rozšířil možnosti dětí ze znevýhodněných rodin v Moldavsku.**

2. To what extent has the project been **complementary to activities of Moldova's national or local government and activities of other donors** in the social sector in Moldova?

Na národní úrovni projekt zapadal do státní reformy dětských domovů³², především vytvořením stálého pracovního místa a školením pro sociální pracovníci, která se dlouhodobě věnuje návratu dětí zpět do jejich biologických (či náhradních) rodin.

V donorském prostředí není krizové centrum ve Vadul lui Voda žádným nováčkem, existuje již sedm let v rámci financování mezinárodní sítě ADRA. V Moldavsku existuje několik dalších organizací, které se problematikou dětských domovů zabývají:

Every Child³³

Keystone Human Services³⁴

Lumos³⁵

Amici dei Bambini³⁶

Pritenii Copilor³⁷

Nadace Orange³⁸

CRIC³⁹

Všechny tyto organizace se zaměřují na podporu sociální reformy deinstitucionalizace dětských domovů. Krizové centrum ve Vadul lui Voda tuto reformu předjímá a od začátku poskytovalo a poskytuje dětem jiné zacházení než ve státních institucích: děti bydlí maximálně po čtyřech na pokojích, mají vlastní skřínky a majetek, centrum je jeden větší

³² National strategy and Action plan relating to residential child care system reform for the years of 2007-2012
http://www.unicef.org/socialpolicy/files/Evaluating_the_Cost_of_Nonaction_Moldova.pdf

³³ <http://www.everychild.md/en>

³⁴ <http://www.keystonehumanservices.org/keystone-human-services-international/moldova/>

³⁵ <http://www.lumos.org.uk/pages/moldova.html>

³⁶ <http://www.aibiworld.org/activities/the-international-co-operation-projects/moldavia/>

³⁷ <http://www.prieteniiicopilor.md/>

³⁸ http://www.orange.com/en_EN/group/latest_news/foundation_md.jsp

³⁹ <http://www.childrights.md/>

dům, nikoliv budova internátního typu, na jednoho vychovatele připadá maximálně deset dětí, takže má dost času se jim i individuálně věnovat. Děti mají neomezený pohyb, musí pouze hlásit, kam jdou a kdy se vrátí. Děti navštěvují státní školu a již dávno si vytvořily ve škole pevná přátelství. Jestliže ostatní donoři pracují především ve státních institucích a tam se snaží změnit dané poměry, mezinárodní síť ADRA se vydala jinou cestou – vystavěla malé, ale funkční centrum, které může sloužit jako modelová ukázka pro stav, kdy budou velké dětské domovy v Moldavsku zrušeny, a pro děti se bude vytvářet alternativní model bydlení. **V tomto směru je projekt vůči aktivitám ostatních donorů nejen kompatibilní, ale i velmi inspirující.**

EFEKTIVNOST

3. To what extent have implemented **outputs** of

- trained personnel supporting the children in their psychological, educational and legal needs; and programme of educational and extra-curricular activities

contributed to attaining the outcomes of:

- enhanced integration of disadvantaged children into the local community, including their likelihood to search for longer-term jobs or pursue further schooling;
- improved care for children present at the Vadul lui Voda centre?

Integrací se v tomto projektu rozuměl stanovený cíl, aby se minimálně 25% dětí vrátilo do svých biologických rodin. Na základě statistik, vedených centrem, a pohovoru se sociální pracovníci mohu potvrdit, že se tento cíl podařilo splnit. Děti také byly úspěšné při výběru a nástupu na učiliště/střední školy a přesáhly procento úspěšnosti, stanovené v projektu. Nejvíce k tomuto úspěchu přispělo zavedení individuálních plánů práce s jednotlivými dětmi a zmiňovaný větší důraz na problém volby povolání během projektu.

Evaluovaný projekt byl skutečným přínosem pro děti v posledních ročnících školy, protože jim umožnil vyzkoušet si různé druhy činností v kroužcích a podle toho se rozhodnout, jakému řemeslu by se chtěli věnovat. Nejoblíbenější volnočasovou aktivitou byla návštěva jazykových kurzů angličtiny. Projekt také dětem umožnil poprvé v životě cestovat do jiných měst, navštívit zoologickou zahradu nebo muzeum. Pro sociální pracovníci bylo mimořádně přínosné školení, které absolvovala v rámci projektu, protože bylo obecnější a obsáhlejší než školení, pořádané státem a představilo jí hlavní hlavními problémy sociální práce v krizovém dětském centru. **Všechny výše uvedené aktivity vedly k naplnění cílů projektu: k integraci dětí ulice do společnosti a ke zlepšení (psychologické a sociální) péče o děti ulice v tomto centru.** Bohužel po skončení financování už neprobíhá žádná z výše uvedených aktivit a pracovníci centra (především jeho ředitelka) nevyvíjí i přes seminář o fundraisingu v rámci evaluovaného projektu žádnou aktivitu, aby zkusili nějaké finance získat.

HOSPODÁRNOST

4. How **cost-efficient** was the project implementation, including the choice of approaches where alternative options existed?

Na základě projektové dokumentace a rozhovorů s účastníky projektu jsem nabyla přesvědčení, že finanční prostředky byly použity hospodárně.

UDRŽITELNOST

5. **How sustainable have results of the project proved or are likely to prove in the next few years;** especially in terms of the probability of the Centre's children-clients returning to their extended families and or finding jobs (when reaching 18 years of age or more)?

Děti, které se zúčastnily evaluovaného projektu, se všechny dostaly na učiliště či střední školu, kterou si vybraly. Pomohly tomu následující faktory: soustavná práce s dětmi již od osmé třídy, možnost vyzkoušet si své nadání a talent v různých kroužcích, dobrá informovanost vychovatelů o možnostech vzdělávání v Moldavsku a nepřeceňování vlastních znalostí a možností ze strany dětí. Po ukončení projektu zůstávají v této oblasti však spíše otázky než odpovědi. Naprosto nejasná je situace dětí, které se vrátily do rodin. Probíhá u nich sice monitoring, ale sociální pracovníce se soustředí především na soužití s rodinou a prospěch ve škole, diskusi o volbě povolání už by měli provádět rodiče. Ti to ovšem ne vždy zvládnou. Děti se tak dostávají do stejné situace jako před začátkem projektu. Mladší děti, které se zmíněných aktivit v rámci evaluovaného projektu nezúčastnily, už v letošním roce nemají moc možností, jak svůj talent rozvíjet: žádná z volnočasových aktivit v roce 2011 nepokračuje. Vyškolený personál už se také z vlastní iniciativy neúčastní žádných školení, pouze povinného státního doškolování. K lepší udržitelnosti projektu měly vést kurzy angličtiny, ale ty se v roce 2011 už také nekonají. Do centra přitom přijíždějí každý rok zahraniční dobrovolníci, kteří by se angličtině s dětmi mohli věnovat. V centru neexistuje žádná propracovaná koncepce práce s dobrovolníky. **Udržitelnost projektu v rámci tématu „výběr budoucího povolání“ je proto poměrně nízká. Naopak vyškolená sociální pracovníce, která v centru dodnes působí, je dobrá a dlouhodobá investice do zlepšování sociální péče o děti z problémových rodin a vede k dobré udržitelnosti vytčeného cíle (zlepšení péče o děti v krizovém centru).**

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA: GENDER A DOBRÁ SPRÁVA VĚCÍ VEŘEJNÝCH

6. Have girls been provided with the same degree of attention as boys in the course of project activities? Have introduced workshops and trainings taken into account possible special attention needed to address the risks of human trafficking of Moldovan youth (prostitution etc.)?

Oproti státním dětským domovům je téma migrace a nebezpečí migrace v centru dobře zpracováno a děti mají o těchto problémech obecné povědomí. Psycholožka pracuje na těchto tématech s dětmi samostatně po jednom, což vede k lepšímu předávání a pochopení těchto informací. V těchto osobních pohovorech jsou činně rozdíly mezi chlapci a dívkami, protože jim hrozí různá nebezpečí: zatímco u dívek se zdůrazňuje problém prostituce, chlapci jsou varováni před otrockou prací na stavbách apod.

7. Have trainings of educators initiated by the project taken into account issues of **involvement of specialized Moldovan civil society organizations** and their potential to **help shape standardized approaches** (or even national policies) for working with the youth?

Pracovníci v centru si velmi pochvalovali školení o fundraisingu, dokonce je označili za nejzajímavější školení v rámci celého cyklu. Pamatují si taky, že jim školitelé říkali o tom, jak fungují neziskové organizace a jak je dobré s některou spolupracovat. Bohužel, od chvíle, kdy skončil evaluovaný projekt, ředitelka ještě nepodala žádnou navazující žádost o grant, ani nepodnikla žádné kroky, které by vedly ke sblížení s jinými neziskovými organizacemi či donory. Tíživou finanční situace centra chce řešit převodem centra pod stát, což s sebou nese

jen částečné finanční řešení problému (centrum je nákladnější než státní dětské domovy) a také hrozí, že se pod finančním tlakem centrum změní v obyčejný státní dětský domov (zruší se individuální plány pro každé dítě, stoupne počet dětí apod.) Ředitelka centra nepředložila ani nebyla schopna popsat žádnou strategii, jak finančním potížím čelit či jak propojit svou práci s ostatními neziskovými organizacemi.

Doporučení pro oba projekty, týkající se práce v dětských domovech:

Doporučení jsou seřazena podle důležitosti.

V práci s dětmi doporučuji pokračovat ve školeních a seminářích, zaměřených na další profesní rozvoj dětí. Takováto práce má jasné ověřitelné výsledky (počet dětí, přijatých na učiliště a školy) a není mnoho organizací, které se jí věnují.

Toto doporučení je adresováno České rozvojové agentuře.

Doporučuji vést v dalších projektech monitoring a poskytovat sociální pomoc dětem, které odešly z domova a vrátily se do biologických rodin. Velmi zranitelnou kategorií dětí jsou ty, které se po opuštění dětského domova vrátily do biologických rodin. Tyto rodiny jsou velmi často problematické, dominuje v nich alkohol. Monitoring vychovatelů z dětských domovů je spíše formální, pokud vůbec nějaký je. Monitoring a práce s těmito dětmi prostřednictvím sociálních pracovníků by zlepšila jejich situaci a pomohla jim začít nový život mimo stěny dětských domovů.

Toto doporučení je adresováno České rozvojové agentuře.

Na sektorové úrovni doporučuji nesoustředit se pouze na děti v dětských domovech, ale spíše na děti, které zůstaly samy doma, protože jejich rodiče odjeli za prací do zahraničí. Mnohé z těchto dětí žijí se svými přestárlými prarodiči nebo v podstatě úplně samy. V Moldavsku dosud neexistuje statistika, která by počet těchto dětí jasně stanovila. Organizace CRIC už na těchto údajích začíná pracovat tím, že se zapojí do sčítání lidu v následujícím roce v Moldavsku a bude evidovat děti, které jsou samy. Tyto děti potřebují zvýšenou péči a jejich vzdělání, výchovu i volbu povolání je třeba podchytit.

Toto doporučení je adresováno České rozvojové agentuře.

Přílohy

Příloha 1: Seznam schůzek s účastníky projektů v České republice

Oldřich Pospíšil, Charita

Kateřina Zezulková, Charita

Lukáš Laube, ADRA

Kateřina Kodysová, ADRA

Ondřej Nádvorník, Člověk v tísni

referenční skupina:

Martin Náprstek, ČRA

Jan Černík, ČRA

Miroslav Čančík, MZV

Eva Němečková, MPSV

Milan Konrád, UNDP

Příloha 2: Seznam schůzek s účastníky projektů v Moldavsku

Evaluační mise - schůzky			
20.-21. 9.	přilet do Moldavska, Kišiněv		
	Straseni	NGO Neohumanist, Ecaterina Bulicanu	plánování mise, prohlídka home care centra ve městě Straseni, seznámení s prací home care pracovníků v terénu
22.9.	Kišiněv	9:30 National Health Insurance Company, Ghenadie Damascan	Zákonodárny rámec Home Care v Moldavsku, systém proplácení služeb Home Care center pojišťovnou
		10:00 National Health Insurance Company, Diana Calestru, Vasile Gusacinschi	kontrola pracovníků Home Care pojišťovnou, případy a důvody neproplacení služeb home care
		11:00 Municipal Departement for the Protection of Childrens' Rights, Angela Ganea, Svetlana Chifa	proces deinstitucionalizace péče o sirotky a děti z dětských domovů: legislativa, statistiky, data, úspěchy a neúspěchy, školení sociálních pracovníků, příprava rodin na pěstounství, domy "na půl cesty", integrace dětí do společnosti po opuštění internátů a dětských domovů
		14:00 Ministerstvo zdravotnictví, Tatiana Zatic	paní Zatic se nedostavila na schůzku
		16:00 Home Care Kišiněv, Tamara Adasan	prohlídka Home Care centra v Kišiněvě, vývoj problematiky Home care v Moldavsku od roku 1999 do současnosti, fungování platformy Home care, sdružující 9 moldavských neziskových organizací, problémy a strategie předávání Home care center ve městě Dorockaja a Cahul
23. 9.	Kišiněv	10:00 ADRA Moldova, Galina Krali	vedení dětského centra ve Vadul I. Voda, zhodnocení aktivit v centru, problémy, návrhy na zlepšení situace, finanční soběstačnost
		12:00 Ecaterina Bulicanu	zpracovávání metodologie k jednotlivým otázkám, konzultace legislativních dokumentů k tématu Home care a dětské domovy

		15:30 Promo-lex, Ion Manole	NGO sektor a problematika Home care, Hospiců: výhledy do budoucna, možnosti spolupráce, problémy v podpoře a rozvíjení neziskových organizací v Modlavsku
		17:00 Home Care Association, Tamara Adasan	sociální aspekt Home care, spolupráce s Ministerstvem sociálních věcí, moduly vzdělávání zdravotních sester, sociálních pracovníků, obvodních lékařů
24.9.	Dorockaja	10:00 Zdravotní sestry v Home care centru, Valentina Diordiev, Galina Ioltan.	vzdělávání zdravotních sester, typy tréninků, problémy v práci, vyvažování medicínské a sociální strany jejich práce, statistiky pacientů, způsob výběru pacientů
		11:30 starosta obce: Andrej Leasco	udržitelnost projektu
		12:00 Dobrovolníci: Nina Ieminov, Ina Mihai.	motivace k dobrovolnictví a náplň jejich práce
		12:30 Soc.pracovnice/dobrovolnice: Natalia Berzan.	motivace k dobrovolnictví, zkušenosti s prací sociálního pracovníka v oblastním městě, propojování práce a dobrovolnictví
		14:00 dva nemocní + jejich rodiny	častnost příchodu sester, spokojenost s ošetřováním. Reakce rodiny, možnosti, jaké má rodina při ošetřování člověka, upoutaného na lůžko. Finanční nákladnost.
		15:30 dva osamocení nemocní bez rodin	častnost příchodu sester, spokojenost s ošetřováním.
	Straseni	18:00 návštěva pacientů v domě důchodců	spokojenost s pobytem v domově důchodců, vztahy s denním centrem pro seniory (sociální služby stejné jako v Home care, ale senioři musí sami přijít), jídlo, chování sester apod.7
		20:00 pohovor se zahraničními dobrovolníky v Home care centru a domově důchodců	motivace k dobrovolnictví, náplň práce
25.9.	Vascauti	13:00 Dětský domov-internát ve vesnici Vascauti: setkání se třemi učiteli, kteří vedli zájmové kroužky	prohlídka internátu, přilehlého teritoria, prohlídka místní školy. Způsob vedení kroužků, pokračování kroužků i po ukončení projektu, motivace. práce s jinými zahraničními donory. Proces deinstitucionalizace a jeho následky.

		setkání s dětmi z internátu i z místní vesnice	práce v krouzcích, plány do budoucna, výběr povolání, výběr střední školy, vědomosti o obchodování s lidmi a nebezpečí migrace
	Napadova	17:00 Dětský domov-internát ve vesnici Napadova: setkání se třemi učiteli, kteří vedli kroužky: T. Andries, A. Moroi, V. Bondenjuk a jednou vychovatelkou: Maria Moroi	prohlídka internátu, přilehlého teritoria, prohlídka místní školy. Způsob vedení kroužků, pokračování kroužků i po ukončení projektu, motivace. práce s jinými zahraničními donory. Proces deinstitucionalizace a jeho následky.
26.9.		setkání s dětmi z internátu i z místní vesnice	práce v krouzcích, plány do budoucna, výběr povolání, výběr střední školy, vědomosti o obchodování s lidmi a nebezpečí migrace
	Popenki	9:00 dětský internát v podněsterské vesnici Popenki: organizátorka kroužků Larisa Bodanov	komplikace s organizací kroužků v Podněstří, prohlídka internátu, způsob vedení kroužků, pokračování kroužků v roce 2011
		setkání s dětmi z internátu	účast v krouzcích, záliby, plány do budoucna
	Bendery	11:00 setkání s organizátorkou kroužků Tatjanou Stepaněnkou	specifikum moldavského dětského domu-internátu v Podněstří, nábor dětí, jejich další uplatnění v rámci Moldavska, administrativní překážky jejich práce, nulová provázanost dětí s okolím
		setkání s dětmi, které se účastnily kroužků	práce v krouzcích, plány do budoucna, výběr povolání, výběr střední školy, vědomosti o obchodování s lidmi a nebezpečí migrace
		13:30 Setkáno s pracovníky Home Care v Podněstří: zdravotní sestry Tatjana a Lidia	způsob jejich fungování v Podněstří, specifikum práce v Podněstří, práce s dobrovolníky, vzdělání, poskytování sociálních služeb
26.-27.9.		zadržení podněsterskou policií	
27.9.	Kišiněv	setkání s velvyslancem České republiky panem Kvapilem	poděkování za podporu v době zatčení
28.9.	Vadul lui Voda	11:00 setkání s ředitelkou dětského centra Galinou krali	udržitelnost dětského centra po ukončení jeho financování ze strany ADRY

		psycholožka	způsob vedení individuálních plánů dítěte, způsob zjišťování předpokladů dětí ke studiu, k tvůrčí práci, zjišťování schopností dětí
		sociální pracovnice	způsob vyhledávání biologických rodin, způsob práce s dítětem od přijetí do centra po jeho opuštění, statistiky úspěšnosti dětí v přijímání do učilišť, vzdělávání soc.pracovníků, srovnávání seminářů organizovaných ADROU se semináři v roce 2011
		děti	návštěva kroužků, co jim nejvíc líbilo, pokračují li v této činnosti, čím by chtěly být, až budou velké
	Kišiněv	18:00 pracovní schůzka s moldavskou expertkou Ecaterinou Bulicanu	domlouvání posledních schůzek, upřesňování statistik, zjištění, načrtnutí odpovědí na otázky, definovaných v ToR
29.9.	Cahul	9:00 veducí odoboru sociálních služeb na místní radnici, kontaktní pracovnice pro problematiku Home care Zinaida Kirilenko	způsob předávání Centra poliklinice, očekávané změny, fluktuace personálu v Centru, spolupráce s oblastními sociálními pracovníky, spolupráce s dobrovolníky
		11:30 Home care centrum v Cahulu: správkyňe centra Ludmila Kovalneko	práce s dobrovolníky, organizační zajišťování centra, koordinace sociálních pracovníků, sester a návštěv pacientů. Střídání sester, zaškolování nových sester
		12:20 zdravotní sestry: Aljona Popesku, Jelena Novakov	způsob pohovoru a jejich výběru do práce, požadované předpoklady, očekávání, reálná práce - problémy, spolupráce s dobrovolníky, školení, změna pracovní doby
		13:00 Centrum pro děti ulice "Speranta", vedoucí centra: Ludmila Kovalenko	počet dětí, sociální služby pro děti, návrat do jejich biologických rodin, pěstounské rodiny, způsob financování, školení pracovníků
		děti z centra "Speranta"	jak se jim líbí ve škole, jak si rozumí se spolužáky, jak dělají úkoly, jak se starají o domácí zvířata
	Kišiněv	18:00 recepce u velvyslance České republiky	neformální představení závěrů mé evaluace
30.9.	Kišiněv	9:00 Ministerstvo práce, sociální ochrany a rodiny. Vedoucí oddělení sociální ochrany seniorů Julietta	sociální aspekty Home Care, chystané reformy, zákony

		Popescu	
		10:30 CRIC - vedoucí Aljona Stěpan, koordinátorka projektu Violetta	splupráce s Charitas ČR, přínos této spolupráce pro jejich práci, nové věci, které se dozvěděli. Práce v internátech, výběr internátů, nové projekty
		13:00 zástupkyně ředitele organizace Agapedia (Home care) Vasilisa Motroi	metodologie práce v Home care v organizaci Agapedia, první úspěchy, ohlasy, sladění práce sestřiček a sociálních asistentů, využívání dobrovolníků
		14:30 koordinátorka kišiněvských projektů organizace LUMOS Antonina Komersan	způsob vracení dětí do biologických rodin - step by step, výsledky reformy, srovnání s reformou v Rumunsku
		18:00 pracovní schůzka s moldavskou expertkou Ecaterinou Bulicanu	předání splněných úkolů, diskuse o závěrech a doporučeních
1.10.		odlet z Kišiněva	
2.10.		ukončení evaluační mise	

Příloha 3: Seznam prostudovaných dokumentů

- Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010 - 2017
- Program rozvojové spolupráce – Moldavsko: 2011 – 2017
- hlavní rozvojové priority Moldavska ve vládním dokumentu „Rethink Moldova. Priorities for Medium Term Development“ (2007 – 2009)
- Projektová dokumentace projektu „Podpora rozvoje domácí pečovatelské služby, Moldavsko, 2007 – 2010“
- Projektová dokumentace projektu „Centrum pro děti ulice ve Vadu lui Voda“
- Projektová dokumentace projektu „Podpora mimoškolních aktivit a integrace dětí z internátních škol“
- Evaluační zpráva moldavské organizace „SocioPolis“ k projektu „Podpora mimoškolních aktivit a integrace dětí z internátních škol“ (2010)
- Evaluační zpráva Sylvy Horákové k projektu „Podpora rozvoje domácí pečovatelské služby, Moldavsko, 2007 – 2010“
- Zákon o dobrovolnictví, Moldavsko (2010)
- Zákon o neziskových organizacích, Moldavsko (2008)
- Národní strategie a Akční plán pro reformu dětských domovů v Moldavsku pro 2007 – 2012
- Freedomhouse: Nations in Transit 2011 - Moldova
- UNDP: Moldova (webové stránky)
- USAID: Moldova (webové stránky)
- World Bank: Moldova (webové stránky)
- ADRA Česká republika, Moldavsko (webové stránky)
- Caritas Česká republika, Moldavsko (webové stránky)
- GIZ: Systemic Approaches in Evaluation
- DAC Principles for the Evaluation of Development Assistance, OECD (1991)
- Evaluating Development Co-operation: Summary of key norms and standards (Second Edition). OECD-DAC Network (2010)
- Glossary of Evaluation and Results Based Management (RBM) Terms, OECD (2000)
- Evaluierungskriterien für die deutsche bilaterale Entwicklungszusammenarbeit: Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung Juli 2006

Příloha 4: Pracovní plán evaluace

17. – 23. 8. 2011: studium podkladů, rešerše v internetu a odborných publikacích
23. 8. – 8. 9. 2011: pohovory s realizátory projektu a účastníky rozvojové spolupráce v České republice
24. 8. 2011: schůzka s referenční skupinou
8. 9. 2011: odevzdání vstupní zprávy
9. 9. – 13. 9. 2011: připomínkování vstupní zprávy referenční skupinou
10. – 20. 9. 2011: příprava evaluační mise
20. 9. – 2. 10. 2011: evaluační mise
11. 10. 2011: odevzdání závěrečné zprávy k okomentování referenční skupině
24. 10. 2011: odevzdání finální verze závěrečné zprávy

Příloha 5: ToR pro danou evaluaci

Terms of Reference

EVALUATION OF 3 PROJECTS OF CZECH DEVELOPMENT COOPERATION IN MOLDOVA - EVALUATOR

Type of Contract: IC (Consultant)

Languages Required: Czech, English

Duration: August 2011 – October 2011 (approximately 20 working days)

Location: mostly home-based, with travel to Moldova and the Czech Republic as needed for the evaluation

Application Deadline: from ASAP until 21 July

Please note that UNDP is not in the position to accept incomplete applications - please make sure that your application contains all details as specified below in this notice.

1. Background

Three projects of bilateral Development Cooperation of the Czech Republic (“ZRS ČR” as abbreviated in Czech language) are to be assessed within this evaluation. All the projects were implemented in **Moldova**, one of priority countries of ZRS ČR with a programme document framework in place, and in the sector of social services with a strong youth component.

In Czech Development Cooperation, **project themes with funding commitments** are decided upon by the Government of the Czech Republic (i.e. cabinet of ministers) in an **annual plan** of development cooperation, always approved in the year preceding the year of implementation. For the years in question, this Plan was prepared and presented to the Government by the Ministry of Foreign Affairs in consultations with line ministries and the Czech Development Agency (roles of these and other stakeholders are described below).

Out of the three projects to be assessed, one project was **managed by the Ministry of Labour and Social Affairs of the Czech Republic**, which selected the **implementing organization on the basis of a tender**. Two projects were financed via the **Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic** on the basis of its **annual grant selection procedure** (call for projects), in which two different implementing organizations were selected.

Project no. MD/77/06/MPSV: Support of Development of Home Care Services in Moldova (project “Home Care”)

This project was designed for 4 years, namely for the period of 2007-2010. Caritas Czech Republic, a non-governmental non-profit organization, performed the role of the implementing organization on the basis of a contract with the Ministry of Labour and Social Affairs.

Funding from Development Cooperation of the Czech Republic: approx. CZK 14.9 million

Project 5/2010/02: Support to Extracurricular Activities and Integration of Children from Boarding Schools in Moldova (project “Boarding schools”)

This project was designed for the period of 2008-2010. Caritas Czech Republic, a non-governmental non-profit organization, performed the role of the implementing organization having won with its project proposal in a grant selection procedure (*dotační výběrové řízení*) of the Ministry of Foreign Affairs.

Funding from Development Cooperation of the Czech Republic: approx. CZK 7 million

Project 5/2010/03: Centre for Street Children in Vadul lui Voda (project “Vadul lui Voda”)

The project was designed for the period of 2008-2010. ADRA Czech Republic, a non-governmental non-profit organization, performed the role of the implementing organization having won with its project proposal in a grant selection procedure (*dotační výběrové řízení*) of the Ministry of Foreign Affairs.

Funding from Development Cooperation of the Czech Republic: approx. CZK 5.2 million

The intervention logic, i.e. the projects' outputs, outcomes, indicators, etc., is outlined in respective logical framework matrices and project documents in the Annexes.

Key stakeholders

Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic (hereinafter "MFA CZ") is the coordinator of ZRS ČR. As such, it is responsible for conceptual management of ZRS ČR, including programming of assistance. However, in the particular case of two of the projects in question, the Ministry acted via its grant procedure as the contracting authority with overall responsibility for the projects (role performed today by the Czech Development Agency).

Ministry of Labour and Social Affairs of the Czech Republic is the institution with overall responsibility for one of the projects in question, as defined above. At the time of the project's launch, the Ministry formulated, awarded contracts to implementing organizations, monitored and oversaw proper use of funding with respect to ZRS ČR projects in its portfolio (tasks performed today by the Czech Development Agency).

Embassy of the Czech Republic in Chisinau represents the Czech government in Moldova. As regards ZRS ČR, the Deputy Head of Mission performs, alongside his other duties, the role of a development cooperation coordinator in the partner country, complementing tasks performed in Moldova by project-implementing organizations. Czech diplomatic staff is also assisted by a locally employed development expert.

Czech Development Agency (hereinafter "CZDA"), established as of 1st January 2008, operates as the implementation arm of ZRS ČR in close cooperation with the Ministry of Foreign Affairs. In terms of Project Cycle Management since 2008, the Czech Development Agency has been the institution responsible for identification, formulation, and monitoring of projects, while the Foreign Ministry for programming and evaluation. As of 2010, the Agency has also assumed the above-mentioned responsibility for grant selection procedures, which had temporarily been undertaken by the Ministry.

Council for Development Cooperation (so-called in Czech "Rada pro ZRS"), established as of 1st January 2008, is a coordinating forum for strategic guidance of ZRS ČR. It is chaired by the Deputy Minister of Foreign Affairs and includes sectoral (line) ministries, other relevant state institutions, the Czech Development Agency, a platform of non-governmental development organizations, a platform of private sector companies involved in developing countries, and confederations of Czech regional government and local government.

Implementing organizations and project partners:

Caritas Czech Republic (Charita ČR), a Czech non-governmental non-profit organization, implemented two of the projects in cooperation with its partner institutions below.

AO HOME CARE performed the role of the local project partner for the "Home Care" project.

Child Rights Information Centre (Centrul de Informace si Documentare privind Drepturile Copilului din Moldova, also known as "CIDDC") performed the role of the key local project partner for the "Boarding schools" project.

ADRA (Czech Republic), o.s., a Czech non-governmental non-profit organization, implemented the "Vadul lui Voda" project in cooperation with its partner institution below.

ADRA Moldova performed the role of the local project partner for the "Vadul lui Voda" project.

This evaluation is initiated by the **UNDP Regional Centre for Europe and CIS in Bratislava** (hereinafter “UNDP BRC”) on behalf of **MFA CZ**. This evaluation will be overseen by a **reference group** consisting of representatives of UNDP BRC, MFA CZ, and CZDA. Communication between the Evaluator and the Reference Group will be facilitated by UNDP BRC, which will serve as a focal point during the evaluation.

The principal **purpose** of this evaluation is to obtain information that will guide decision-making on upcoming interventions of ZRS ČR in Moldova, especially in the social affairs sector. As regards the **scope** of this evaluation, the Evaluator is to address the above-defined projects of ZRS ČR in the timeframe of **2007-2010** and their implications for Czech Development Cooperation in Moldova in the next few years. **Conclusions** of this evaluation will be **used by MFA CZ**, working together with CZDA, as well as with other members in the Council for Development Cooperation.

2. Description of Responsibilities

EVALUATION QUESTIONS:⁴⁰

Project: “Home Care”

RELEVANCE

- To what extent has the project, including the selected objectives, proved **relevant to the overarching goal of improving social, psychological and health-related conditions of seniors/people with disabilities in Moldova?**
- To what extent has the project been **complementary to activities of Moldova’s national or local government and activities of other donors** in the social sector in Moldova?

EFFECTIVENESS

- To what extent have implemented **outputs** of
 - trained home-care workers and volunteers; available training materials & modules; and know-how of Czech Republic’s home-care system shared**contributed to attaining the outcome of enhanced Moldova’s capacities in the home care field**, namely but not limited to:
 - improvement in the number of social workers and nurses trained and the quality of the trainings;
 - application of up-to-date approaches in policy documents or practical implementation of Moldova’s Ministry of Labour, Social Protection and Family (or its subordinate bodies)?
- To what extent have implemented **outputs** of
 - identified clients; functioning day care centres in Cahul and Dubasari regions; and their management’s knowledge of financial, human-resources and project management**contributed to attaining the outcome of increased accessibility and quality of home care in the Cahul and Dubasari regions?**

EFFICIENCY

⁴⁰ Should the evaluator conclude that a project’s intervention logic has to be “reconstructed” (i.e. if the Project Document does not define the logic in a sufficiently clear, uniform way, coherent with generally agreed development goals), it will be the responsibility of the evaluator to do so prior to answering the Evaluation Questions.

- How **cost-efficient** was the project implementation, including the choice of approaches where alternative options existed?

SUSTAINABILITY

- How **sustainable** have results of the project **proved or are likely to prove in the next few years?**

CROSS-CUTTING PRINCIPLES: GENDER, GOOD (DEMOCRATIC) GOVERNANCE

- Have **female clients** been provided with the same degree of care as male clients (in the Cahul and Dubasari centres)? Have trainings of social workers/trainers initiated by the project taken into account **possible special needs of female clients?**
- Have trainings of social workers/trainers initiated by the project taken into account issues of **involvement of relevant civil society organizations** and their potential to **help shape standardized approaches** (or even national policies) used in Moldova in the social services field?

Project: “Boarding Schools”

RELEVANCE

- To what extent has the project, including the selected objectives, proved **relevant to the overarching goal of increasing socioeconomic opportunities of disadvantaged youth in Moldova?**
- To what extent has the project been **complementary to activities of Moldova’s national or local government and activities of other donors** in the youth/social sector in Moldova?

EFFECTIVENESS

- To what extent have implemented **outputs** of children trained regarding their future job opportunities, risks of illegal migration; and children integrated via extracurricular activities; **contributed to attaining the outcomes of:**
 - enhanced integration of boarding-school children into the local community, including their likelihood to search for longer-term jobs or pursue further schooling;
 - reduction of the harm caused by their parents’ emigration and the reduction of the risk of the children’s emigration?
- To what extent has the implemented **output** of trained Moldovan educators **contributed to attaining the outcome** of acceptance by those educators of newly introduced approaches as regards work with children and youth?

EFFICIENCY

- How **cost-efficient** was the project implementation, including the choice of approaches where alternative options existed?

SUSTAINABILITY

- How **sustainable** have results of the project **proved or are likely to prove in the next few years;** especially to what extent Moldovan trainers and educators are likely to continue practicing towards local youth the approaches newly introduced by the project?

CROSS-CUTTING PRINCIPLES: GENDER, GOOD (DEMOCRATIC) GOVERNANCE

- Have girls been provided with the same degree of attention as boys in the course of project activities? Have introduced workshops and trainings taken into account possible special attention needed to address the risks of human trafficking of Moldovan youth (prostitution etc.)?

- Have trainings of educators initiated by the project taken into account issues of **involvement of specialized Moldovan civil society organizations** and their potential to **help shape standardized approaches** (or even national policies) for working with the youth?

Project: “Vadul lui Voda”

RELEVANCE

- To what extent has the project, including the selected objectives, proved **relevant to the overarching goal of increasing socioeconomic opportunities of disadvantaged children and youth in Moldova?**
- To what extent has the project been **complementary to activities of Moldova’s national or local government and activities of other donors** in the social sector in Moldova?

EFFECTIVENESS

- To what extent have implemented **outputs** of
 - trained personnel supporting the children in their psychological, educational and legal needs; and programme of educational and extra-curricular activities**contributed to attaining the outcomes of:**
 - enhanced integration of disadvantaged children into the local community, including their likelihood to search for longer-term jobs or pursue further schooling;
 - improved care for children present at the Vadul lui Voda centre?

EFFICIENCY

- How **cost-efficient** was the project implementation, including the choice of approaches where alternative options existed?

SUSTAINABILITY, IMPACT

- **How sustainable have results** of the project **proved or are likely to prove in the next few years;** especially in terms of the probability of the Centre’s children-clients returning to their extended families and or finding jobs (when reaching 18 years of age or more)?

CROSS-CUTTING PRINCIPLES: GENDER, GOOD (DEMOCRATIC) GOVERNANCE

- Have girls been provided with the same degree of attention as boys in the course of project activities? Have introduced workshops and trainings taken into account possible special attention needed to address the risks of human trafficking of Moldovan youth (prostitution etc.)?
- Have trainings of educators initiated by the project taken into account issues of **involvement of specialized Moldovan civil society organizations** and their potential to **help shape standardized approaches** (or even national policies) for working with the youth?

Conclusions of this evaluation are to answer the above-defined questions related to the project. **Recommendations** should be formulated **at the project level**, i.e. what steps should be taken next in a successive project; which elements used until today can be recommended for replication, and which should be avoided, etc. In addition, **recommendations** are expected **also at the sector level** of planning future activities of ZRS ČR **in the social services and youth sectors in Moldova** broadly speaking, provided that such recommendations or lessons can realistically be drawn from this evaluation.

DELIVERABLES EXPECTED FROM THE EVALUATION

INCEPTION REPORT

When the Evaluator has processed documents available from UNDP BRC and Czech governmental institutions, it is expected to produce an Inception Report detailing, among other elements:

- Detailed elaboration of methodology to be used, including its application to the respective Evaluation Questions;
- Summary of preliminary findings made on the basis of documentation.

The Inception Report should be written in **Czech/Slovak language**⁴¹. The length of the Inception Report shall be approximately 3-10 pages in total.

EVALUATION REPORT

The key product expected at the close of this evaluation is an Evaluation Report, a comprehensive analytical report **in Czech/Slovak language, including an executive summary in Czech/Slovak and English languages**⁴², which should, at least, include the following contents:

- Executive summary – of not more than 4 pages in length
 - Brief summary of the project
 - Context and purpose of the evaluation
 - Main conclusions, recommendations and lessons learned
- Introduction
 - Purpose of the evaluation
 - Key issues addressed
 - Methodology of the evaluation
- Description of the project and its context
- Conclusions (focused on answering the Evaluation Questions defined in this Terms of Reference)
- Recommendations for upcoming activities of ZRS ČR; Lessons learned for future evaluations (if any)
- Annexes: Terms of Reference, itinerary, overview of observations, list of persons interviewed, documents reviewed (as needed and useful according to the Evaluator)

The length of the Evaluation Report **should not exceed 50 pages in total** (excluding annexes).

EVALUATION METHODOLOGY

The Evaluator is **responsible for designing the evaluation methodology**. The evaluation will be undertaken in line with Standards for Evaluation in the UN System and Norms for Evaluation in the UN System⁴³. Selected approaches should also be in accordance with recognized criteria, especially of the OECD-DAC, and other professional standards (as adopted by the UN Evaluation Group⁴⁴). Significant changes to agreed methodology must be cleared by UNDP BRC before being applied by the Evaluator. The **methodology used** by the Evaluator must be **explained in the report in detail**.

The evaluation must provide **evidence-based information** that is credible, reliable and useful. Messages conveyed in the reports must be **sufficiently brief, clearly explained, intelligible to the Reference Group** and subsequent users of the Evaluation Report.

⁴¹ The reports are expected in either Czech or Slovak language. Czech is preferred. However, an Evaluator with Slovak as mother tongue may submit the reports in Slovak language.

⁴² Regarding the Czech and English summaries, the Evaluator will be expected to have them proof-read by a native speaker (unless the respective language is the authors' mother tongue or a second language one of them is truly fluent in). Proof-reading costs, if any, should be taken into account by the Evaluator as part of his/her price offer.

⁴³ See http://www.unevaluation.org/papersandpubs/documentdetail.jsp?doc_id=22 and http://www.unevaluation.org/papersandpubs/documentdetail.jsp?doc_id=21

⁴⁴ See <http://www.unevaluation.org/index.jsp>

The evaluation should provide **gender-disaggregated data** in cases where it will appear useful for users of the Evaluation Report and, at the same time, where it is realistically possible to obtain such data.

The Evaluator is expected to consult all relevant sources of information; a **list of advised documents and other information sources is as follows:**

- project documents (valid as of the launch of the project), project budget, project and/or budget annual modifications;
- annual progress reports, final reports;
- Czech “Act on International Development Cooperation and Humanitarian Aid” and the Concept of Czech Development Cooperation (both effective from 2010);
- Programme Document for Czech Development Cooperation with Moldova (2011-17);
- Poverty Reduction Strategy Paper-National Development Strategy Report for 2008-2011 (IMF, 2008);
- UN-Moldova Country Programme Action Plan 2007-2011 (UNDP Moldova, 2007);
- Rethink Moldova – strategic study by EU’s “Consultative Group – Moldova Partnership Forum” (EU, 2010).

The Evaluator is expected (among other methods) to **hold interviews** with representatives of relevant stakeholders as needed for the evaluation. Interviews are strongly recommended to be held with the following organizations (not necessarily an exhaustive list):

- MFA CZ, Department of Development Cooperation and Humanitarian Aid;
- Ministry of Labour and Social Affairs of the Czech Republic;
- CZDA - Czech Development Agency;
- Embassy of the Czech Republic in Chisinau;
- Charita CZ – project implementing team; project partners in Moldova;
- ADRA CZ – project implementing team; project partners in Moldova;
- Beneficiaries and their representatives in Moldova.
- relevant Moldova’s authorities;

Although the Evaluator should feel free to discuss with the authorities concerned all matters relevant to its assignment, it is **not authorized to make any commitment or statement on behalf of UNDP or Czech governmental institutions or the project management.**

IMPLEMENTATION ARRANGEMENTS

Timeframe for submission of the **Inception Report**: at least **5 working days before departure** for the evaluation mission to Moldova.

The Inception Report shall be submitted in one signed printed copy and by e-mail to UNDP BRC (Mr. Milan Konrad, address: Grosslingova 35, 811 09 Bratislava, Slovakia, e-mail: milan.konrad@undp.org).

Timeframe for submission of the **first draft** of the Evaluation Report: **by 11 October 2011**. The **final version** of the **Evaluation Report** is to be submitted **by 26 October 2011**.

The Evaluation Report shall be submitted in two signed printed copies and twice electronically on CDs to the UNDP BRC (Mr. Milan Konrad, address: Grosslingova 35, 811 09 Bratislava, Slovakia, e-mail: milan.konrad@undp.org).

Prior to approval of the final report, a draft version shall be submitted to UNDP BRC for comments made by the Reference Group. UNDP BRC will make sure to deliver those comments to the Evaluator as soon as possible and no later than 10 working days after the draft report submission. If any discrepancies have emerged between findings of the Evaluator and UNDP BRC on behalf of the Reference Group, these should be explained in an annex attached to the final report.

Terms of payments to the contracted Evaluator by UNDP BRC:

- First installment in the amount of **20 per cent payable upon submission of the Inception Report**;
- Final (second) installment in the amount of **80 per cent payable upon satisfactory completion and approval by UNDP of all deliverables** including the final version of the Evaluation Report.

In the preparation of a timeframe and a price offer, candidates should also take into account activities below (not an exhaustive list); blank fields are at the Evaluator' discretion:

Activity	Team member, timeframe
	Evaluator (days)
Desk review and completion of the inception report	
Meeting of the Evaluator with UNDP BRC and the Reference Group (to take place in Prague)	0.5
Field mission: interviews, questionnaires, other research	
Drafting of the evaluation report	
Finalization of the evaluation report (incorporating comments received on first draft)	
Oral presentation of key findings (to take place at MFA CZ, Prague)	1
TOTAL working days	approx. 20

3. Competencies

- Strong analytical and writing abilities
- Ability to integrate feedback
- Public speaking and presentation skills

4. Qualifications

The Evaluator **must be independent** from both the policy-making process and the delivery and management of activities in question, i.e. they must not have participated in the preparation and/or implementation of the assessed projects and must not be in a conflict of interest with project-related activities.

Specifically, **the Evaluator cannot** have led the implementation of **any project funded from Czech bilateral development cooperation** undertaken in **developing countries**.

Specific Qualifications:

- University degree (requirement);
- Work experience in relevant areas for **at least 4 years** (requirement);
- **Documented expertise in evaluation and knowledge of Project Cycle Management** (requirement, to be clearly specified in an applicant's CV);
- Experience with or theoretical knowledge of social work, social services, home care, integration of children and youth, and related sub-fields; or completed evaluation of project/programmes in the social field (asset);
- Recent work experience with assistance to developing/transition countries in any phase of the project cycle (asset);
- Experience from Eastern Europe or Central Asia in general, Moldova in particular; experience from other developing/transition countries (asset);
- **Language skills:** working knowledge of **Czech (requirement)**;

- **Language skills:** proficient knowledge of **English (requirement)**.

5. Evaluation of Applicants

Individual consultants will be evaluated based on a cumulative analysis **taking into consideration the combination of the applicants' qualifications and financial proposal.**

The award of the contract should be made to the individual consultant whose offer has been evaluated and determined as:

- responsive, and
- having received the highest score out of a pre-determined set of weighted technical and financial criteria specific to the solicitation.

Only the highest ranked candidates who would be found qualified for the job will be considered for the Financial Evaluation.

Technical Criteria: 70% of total evaluation – max. 70 points:

- Higher education, research, trainings other than in evaluation – max points: 5
- Evaluation expertise (practical experience as well as training, research in evaluation, Project Cycle Management/ Result Based Management) – max points: 25
- Experience with or knowledge of social work, especially home care and integration of children and youth; experience with evaluation in the social field – max points: 15
- Experience from Eastern Europe or Central Asia in general, Moldova in particular; experience from other developing/transition countries – max points: 10
- Level of command of English and Czech languages – max points: 5
- Quality and feasibility of submitted methodology – max points: 10

Financial Criteria: 30% of total evaluation – max. 30 points

6. Application procedures

Qualified candidates are requested to apply online via this website. The application should contain:

- **Cover letter** explaining why you are the most suitable candidate for the advertised position.
- **Brief methodology** on how you will conduct the evaluation assignment. Please paste the letter into the "Resume and Motivation" section of the electronic application.
- **Filled P11 form** including past experience in similar projects and contact details of referees (blank form can be downloaded from http://europeandcis.undp.org/files/hrforms/P11_modified_for_SCs_and_ICs.doc); please upload the P11 instead of your CV.
- **Financial Proposal*** - specifying a total lump sum amount for the tasks specified in this announcement. The financial proposal shall include a breakdown of this lump sum amount (number of anticipated working days, travel, per diems and any other possible costs).
- **Incomplete applications will not be considered. Please make sure you have provided all requested materials.**

Please note that the **financial proposal is all-inclusive and shall take into account various expenses incurred by the consultant/contractor during the contract period (e.g. fee, health insurance, vaccination and any other relevant expenses related to the performance of services...). All envisaged **travel costs** must be included in the financial proposal. This includes all travel to join duty station/repatriation travel.*

***Payments** will be made only upon confirmation of UNDP on delivering on the contract obligations in a satisfactory manner.*

*Individual Consultants are responsible for ensuring they have **vaccinations**/inoculations when travelling to certain countries, as designated by the UN Medical Director. Consultants are also required to comply with the UN security directives set forth under dss.un.org*

***General Terms and conditions** as well as other related documents can be found under: <http://europeandcis.undp.org/home/jobs>*

*Qualified **women** and members of **minorities** are encouraged to apply.*

Due to large number of applications we receive, we are able to inform only the successful candidates about the outcome or status of the selection process.

Annexes

- Ethical Code of Conduct for Evaluation in UNDP
- Project documents of the 3 projects
- Logical framework matrices of the 3 projects